Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ЕРА, 10 СЕНТЯБРЬ, 1987 ШУ. ★ № 109 (7455). ★ Мах 3 кеп.

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМЕ

СССР Лакхехьарча Совета Президиумо укх СССР союзно-республикански министерстваех СССР юкъара союзни министерсташ яьй: СССР геологе министерство, СССР кIора промышленноста министерство; СССР Iаьржача металлурге министерство.

СОВЕТИЙ МЕХКА ГIОЛЛА

● МОСКВА. Мосторгтранса № 31 йолча Московски автокомбината водителаша шурий продукташ чуйола контейнераш дIа-хьа кхахьара дукхагIа мухь тIабода МАЗаш юкъейоалаяьй. Комбината специалисташа Главмосавтотранса НПО-ца цхьана цу гIулакха эшача приспособленешта разработка йир, хIаьта пхелагIча авторемонтни завода филиале из задани кхоачашйир. Опытни эксплуатаце хьахьекхар кердачо мовхьаш тIадотташиIодоахаши йоаеш йола ха дикка кIезигъелга. Цо автомобилашта дийнахьа кхы а дукхагIа торгови гIулакхаш де таро лургья.

● УЖГОРОД. ЦIи хезача кавказски нарзана яраш санна свойсташ йолаш да Ужгородски алкогольни доаца малараш деча заводе арахеца доладаь керда минеральни хий. «Ужгородский» аьшна цIи тилла из хий Закарпатье областной цхьан парка територе тIара корадаьд. Из Iаламхоша яхачох кхача дегIага дIакхоачийтача организашта дарба деча толаме юкъекхувла йиш йолаш да. Е шу чакхдаллалца йолча хана цига миллион шуша ужгородски минеральни хий арахеца лаьрхIад. ХIанз цун цехашка цистернаш хьакхухьаш латт, перспективе ши километр йIаьха йола минералпровод хьае лаьрхIад укхаза. Мощностий низ кхы тIа алсамбаккхарца ийссаза дукхагIа арахецаргда «закарпатски нарзан».

● АЛМА-АТА. Боамбекаьхата кIадаш арахецача эггара халагIа йолча таьшта крахмал чуданйтара процесса автоматизаци яьй. Цу тайпара обработка КъаьнарчаЕгипте а тIехьа йовзаш яр. Цу хана денз крахмала боарамга хьожаш опытни говзанчаш бар. Цхьабакъда цар а гIалаташ дора. Из операци кхоачашъеча хулаш йола брак бокъонца дIаяккхара новкъостал дир Казахстана Минлегпрома конструкторашa хьаяьча устройствос. Цо цахалдаш бийдала анализ а иштта крахмала дIахецара регулировко а ю. Из кердадар Алма-Атински боамбекаьхата комбинате а Болгарен Чехословакен предприятешка а юкъедоаладаьд.

● ОДЕССА. Къаьнарча городе Тире раскопкаш еча хана археологашта цхьоалагIча бIаьшаре хьаь гIум Iо юхе а южаеш хий цIендеш йола коллектораш йола система кораяьй. Дукхкача шерашка денз Одесски областе ахкано къаьнара хIамаш тохкаш болчарна цхьацца совгIат ду. Укх шера а дир цо из. Гидротехнически сооруженел совгIа укхазара кхыйола маьхаленаш кораяьй, масала йоазув тIадола мраморни плита. Цу тIара йоазув тохкаш ба Одесски пачхьалкхен университета Iилманхой. ХIанзле цар гучадаьккхад из вай зама йолаялалехьа IV—V бIаь шу хьалхара Тир тоеннача хана йолга. Раскопкаш еча хана корадаьд кхеран плиташ яхка дола ков, кхача кийчбара лаьрхIа сосуд, бронзови чопилгаш, безача маьха кIиг дагIа гIоз, хIамаш лоархIаш йола а ральни а жетонаш. ХIаьта античий города оборонительни пена дехьара йохаьь гIишлош кораяьй. Цар хувц Тира доазонех дола хетараш.

● ТАШКЕНТ. ГIадвугаш ба сомий, харбазий, пастий культураш а коартол а лелаеча Узбекски НИИ хьалкхедаьча «Ташкента совгIат» яхача сибаза кердача сорто бенна хьувкъам. ХIара гектара тIара 450 центнер чам бола хоза хьаж йоагIа сибаз чуийцад. Из хIанз республике хьалкхедеча сортай продуктивностел кхозза дукхагIа. Института селекционни кхай тIа хьалкхедаь сибаз элитни ги даккхарга дIадохийтаргда. ТIадоагIача шера уж «Сортсемовощ» яхача система дерригача ги доаккхача боахамашка дIалургда кхы а дебадергдолаш.

(ТАСС).

Октябра юбилейна накъадолхаш

Грозненски района «Октябра 60 шу» яхача совхозе хьинаре къахьегаш я свеклаш кхееш йола дезала подрядни звено. Цхьан дезалера ворхI саг ва укхаза болх беш. Къаьстта дезала коллективага толамаш даха аьттув хулийт трактористa комсомольца Капаев Iийсас. Са тессача денз боад боллалца къахьегаш плантацена дика Iунал деш хиларах.

ПланагIа 180 центнер йолча хIара гектара тIара 450 центнер свеклаш чуя лерхIаш я дезала звено, цунах шек хила ца везаш дика хьийкъай уж. Цул совгIа свеклаш чуэца йолаялехьа тIера лордаш мошача доакъара лаьрхIа хьакха а хьайбаш кхоабача ферме уж дIаяхьа а лерхIаш ва Капаев Iийса. Цунах а дикка пайда баргба дезала звенона.

СУРТА ТIА: Капаев Iийса.

А. АБДУРЗАКОВА сурт.

«Лермонтовский» совхозе дикагIа болча водителех лоархIаш ва Агаев Мухьмад. Укх шера моша доакъар кхай тIара араувзача дийнахьа шишша норма кхоачашйора цо.

ТолашагIа волча водитела сурт совхоза Сийлен улга тIа даьккхад.

СУРТА ТIА: М. Агаев.

М. МАЛУЕВА сурт.

ЖУРНАЛИСТАШЦА ВIАШАГIКХЕТАР

Самардийнахьа Грозне кепайоазон ЦIагIа хилар КПСС Нохч-ГIалгIай обкома хьалхарча секретара В. К. Фотеева республика кепайоазон, телевиденен радион болхлошца вIашагIкхетар. Цига В. К. Фотеева дийцар парте XXVII съезда, КПСС ЦК январски а июньски а (1987 ш.) Пленумий решенеш кхоачашъеш областной партийни организаце, республика берригача къахьегамхоша беча балхах. ЧIоаггIа теркам тIабахийта дийцар ораторо баха нах общественни производствана дукхагIа юкъеозара, къахьеганза йоахача доходашта духьала къовсам лоаттабара дешаех, къахьегамхошта интернациональни, патриотически, атеистически кхетам луш беча балха хьакъехьа.

Новкъоста Фотеева къаьстта белгалдаьккхар перестройка ярцеи дегIаухилга сихдарцен ювзаеннача проблемай, обществе хулача хувцамий хьакъехьа кхы а хьинарегIа дувца дезаш массави информаце средстваш хилар, социальни проблемашта дукхагIа теркам цар тIабахийта безаш хилар.

Къамаьл чакхдоаллаш В. К. Фотеева жоп делар гулбеннараша тийннача дукхача хаттарашта.

ДоттагIий цIей дездеш

Селхан шовзткъеи кхоь шу дизад болгарски халкъо социалистически никъ дIаболабаь. Из де цунна новкъостал дир гитлеровски гIаьрахой оачаш, малхбузенгахьа додача Советски Эскаро. Боккха Iоткъам тIалаьтта, кортамукъале бахьан дуккхача ший къонгийи мехкарийи вахар дIаденна болгарски халкъ кердача общества гIишло хьалъеш да. ХIара шера кIоарглуш доагIа советско-болгарски доттагIал, алсамлоал дIа-хьа леладу экономически гIулакхаш, чIоагIлу культурни бувзамаш.

Болгарски Халкъа Республика цIейна хетаь яр самардийнахьа Старопромысловски районе «ДоттагIал» яхача болхлой общежите активи зале чакхъяьнна митинг. Цига дакъа лаьцар района общественносто, партийни, советски, комсомольски болхлоша, дешархоша. Укхаза бар вай республика тайп-тайпарча объекташка къахьегаш бола болгарски гIишлонхой.

— Советско-болгарски доттагIал дIадоладенна 43 шу да алар кIезига да, — аьлар болгарски гIишлонхой группа партийни комитета секретара И. Чанова. — Цу доттагIала дешаш исторе оагIонаш тIа дошоча алапашца дIаяздаьд. БIаь-бIаь шераш да дегагIоз екъаш, гIайгIа-бала тIакхаьчача дIа-хьа кулг кховдадеш вай къамаш лоаллаха даха. Кхы а сийрдагIа, кхы а чIоагIагIа долаш дIалургда вай из доттагIал воай тIехьенга.

Иштта цо дийцар тахан Советски Союзе хулаш латтача перестройко шоай безам тIаэзалга, из кхыча социалистически мехкашта дIахо йодача хана де дезачун масал хинна дIаэтталга. КIезига къахьийгадац болгарцаша Нохч-ГIалгIай республике. Цар хьалъяьча а хIанз еш латтача а объекташта юкъе я Карабулакера химически реагенташта лаьрхIа склад, кхоалагIа городской больница, берий беш, эзар тонн чуйода холодильник, кхыяраш. Толамца кхоачашъяьй цар бархI бетта план.

ДоттагIий цIей даькъала дувцаш, хьинар па кходеш Нохч-ГIалгIайчен лаьтта цар къахьегарах баркал оалаш къамаьл дир КПСС Старопромысловски райкома секретара М. Л. Завьялова.

Зале гулбеннарий догIоздоаккхаш яр № 44 йолча Г. Димитрова цIерагIча юкъерча школе деша багIача болгарски кагирхошеи пионерашеи оттаь концертни программа. Бокъонца хола доттагIал, ираз, машар, къахьегам хестабеш дар цар иллеши халхараши.

Мероприяти чакхъяьлар йоккхача дискотекаца.

М. МУРАТОВ.

ЯХЬА ДНЕВНИК

ЛаьрхIар кхоачашду

Укх юбилейни шера доккхий социалистически декхараш тIайийцад «Малгобекнефть» НГДУ мехкдаьттахоша. Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дузача цIейна сийленца накъабахара цар дош деннад дерригача технико-экономически хьокхамий шера план ханал хьалха кхоачашъе, заданел совгIа 9,1 эзар тонн мехкдаьттен 3,4 миллион кубически метр гази яккха, йоагIачул тIех 309,4 эзар сома маьха продукци маьхалъяккха, къахьегама овсарле лакхъяра план цхьа процент тIехкхоачашъе, 400 эзар сомал чухьнахьа боацаш пачхьалкхенна пайда бе.

Чакхбаьннаб укх шера хьалхара бархI бутт. Мишта кхоачашду цар шоаш тIайийца доккхий декхараш? Цу юкъа баьча балха итогаша хьахьокхачогIа уж бизза шоай деша дай хиннаб. Ер шу доладелча денз хIанзлехьа пачхьалкхен планал совгIа цар даьккхад 8800 тонн «Iаьржа дошув» ялх миллиони 309 эзари кубически метр гази. Заданел совгIа маьхалъяьккхай 306 эзар сом мах бола товарни продукци.

Шоай потребителашта продукцена поставкаш яра договорни декхараш а дикка тIехкхоачащдаьд мехкдаьттахоша. Къахьегама овсарле оттабаьча боарамал 26 процент лакхъяьй. Дукхьал из лакхъяра чотагIа даьккхал планал совгIа мел даьккха мехкдаьттен гази. Укх шера Малгобекски УБР лаьттан ченаш техкараша бурув а теха хьаеннай царга ялх скважина, иштта дуккхача хана денз болх ца беш лаьтта цхьа скважина а мехкдаьтта дала йолаялийтай цар. Из бахьан долаш НГДУ коллектива дикка дукхагIа «Iаьржа дожув» даккха торо хиннай.

Мехкдаьттен гази йоахача управлене цехашта юкъе яьржача яхье хьалха латт Газиев Канта кулгалдеча йиъагIча цеха коллектив.

Деша дай бац

Укх шера цхьоалагIча январе денз госприемкагIа болх бе а йоаленна, цу хана денз даим тIехьаюсаш, пачхьалкхен декхар дукха тIадусаш хьайоагIарех я ГI. Ахриева цIерагIча Назрановски «Электроинструмент» завода коллектив. ДIабахача бархI бетта баьча балха итогегIа къаьгга гуш да пятилетка шоллагIча шера план ханал хьалха кхоачашъяра, Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дизара сийленца накъаяхара ше тIайийца доккхий декхараш кхоачаш ца дарал совгIа, пачхьалкхен планах а лоархIа ца еш из хилар. Продукци маьхалъяккхара пачхьалкхен план 89,7 процент мара кхоачашъяьяц цо. Маьхал ца йоаккхаш йисай ши миллион совгIча сома маьха продукци. Иштта эсала болх баьб цо товарни продукции нормативно-цIена продукцин арахецара даькъе а. БархI бетта предприяте болхлоша ара ца хецаш йисай ши миллиони 564 эзари сома маьха товарни продукции 226 эзар сом мах бола нормативно-цIена продукции.

Производства эффективность лакхъяра бола керттера хьокхамба къахьегама овсарле лакхъяр. Цу хьокхама бархI бетта задани 84 процент мара кхоачашъяьяц. Гаьнна лоархIаьяц коллектив шоай потребителашта продукцена поставкаш яра договорни декхарех. БархI бетта потребителашка дIа ца кхоачаш йисай цхьа миллиони 990 эзари сом мах бола продукци. Иштта болх белга дIахо ла мегаргдац. Шоашта тIадиса пачхьалкхен декхараш тIера дIа а доахаш, укх юбилейни шера план толамца кхоачашъяра ерригa шоай тароналл оарцагIъяха еза цо.

9 СЕНТЯБРЬ ТIАКХОАЧАШ РЕСПУБЛИКА КОЛХОЗАШКЕИ СОВХОЗАШКЕИ ДОАКЪАР КИИЧДАРА (тоннаш) БАЛХЕХ ЙОЛА

СВОДКА

Районаш	Йол	Сенаж	Ча	Силос	Баьций хьоар	Дерригача условни бежана лаьрхIа ц.н. ед. доа	1986 шера 9 сентябре Iалащдаьр
Урус-Мартановски	2478	11820	9220	31410	445	17,8	12,1
Малгобекски	6380	1706	8750	24336	—	16,5	18,1
Шалински	7952	1000	12160	40141	428	15,3	9,9
Ножай-Юртовски	8759	5417	2579	8455	40	12,6	11,6
Гудермесски	6337	5129	9153	17929	—	12,5	10,0
Ачхой-Мартановски	1499	5179	4885	18979	438	12,3	11,1
Надтеречни	10705	5681	15044	33219	360	12,1	12,6
Советски	11540	470	1859	11900	145	11,5	13,6
Грозненски	13469	4810	30838	71955	749	11,2	13,4
Назрановски	4019	6042	4790	29927	54	10,7	10,6
Веденски	8050	—	2640	7892	—	9,7	10,4
Сунженски	7786	9779	22724	56560	738	9,1	10,0
Шелковски	24430	—	14012	42685	6489	7,0	6,5
Наурски	13402	708	12774	30940	910	6,4	9,1
Кхыйола госхозаш	548	210	1030	2500	226	5,0	11,3
Республике гIолла	127354	57951	152458	429828	11022	10,2	10,4

ЭРГАЛОНИЙ НАЬКЪАГIА

КЪАМАЬЛАШКАРА — ГIУЛАКХАШКА

Ачхой-Мартановски районера «Орджоникидзевский» совхоз таханарча цун гIулакхашка диллача тIехьабуса боахам ба. Лоха ба укхаза чуэца сома, баьцадарий хьувкъам, лакха да царга дIадодар: ехкача хIара килограммах доагIачул совгIа ахча тийнад пачхьалкхено... Цудухьа хIара шера пачхьалкхен рузкъа дуар совхозо. Цу гIулакхо хаддаза Iоткъам бу боахама экономикана. Къаьстта сокови цехо арахецача продукце «са лаьцадар» совхоза.

Мишта, малагIча наькъаца гIулакхаш бокъалгахьа даха лаьрхIа я совхоз? ХьатIадоагIача шера из боахам ше шийна финансировани ярген хозрасчетаген бала безаш ма бий.

Тха корреспондента А.-Г. Угурчиева цу хьакъехьа къамаьл хилар совхоза директорца Ш. Бисултановца.

— ХьатIахулача шера денз ше шийна финансировании ярген хозрасчетаген яла езаш я совхоз. Оаха дика кхетаду из фу яхалга да. Из да продукцега дIадодачул хьаухулар дукхагIа хила дезалга. Хозрасчета лоархIам мигтаб аьлча, дIадахача хIара сома тIа хьувкъам чуийца баьлча 15 кепиг IотIакхеташ мукъагIа хила деза. Вешта, аьлча пайда беш мара зе деш хила йиш яц боахам. ХIаьта пайда беш болх бара лаьрхIа экономически порядок хила еза, цунца цхьана хьалаш а хила деза. ТIаккха таханарча дийнахьа уж доацаш да. Дукха кхоачамбоацараш да планировани еча, во болх бу сбыта служба, геттара а во вIаштIехьбаьккхаб къахьегам. Мишта латт вай производствана доал делга? Къайла сенна кхухьаргдэ из, къаьнарча методашца — приказаш деттарца, директивно де гIерт вай дерригa а.

Совхозашта планаш хIанз а «лакхера» Iочутел. Иштта хьалхадоах малагIа культура мел е еза, из е вож балхаш малагIча ханашка даь чакхдаха деза. ХIаьта хозрасчето дIадехар кхо хIама да: материальни даькъе ший лоIаме хиларн, наьха балхацара безам совбаккхари, бехктокхам кхетабеш хилари. Звеньяшта юкъера гIулакхаш а дIаоттадаь хила деза цу кхаь принципах, цхьаннена а новкъарле хургйоацаш, духхьал каьхата тIа уж юсаргйоацаш. Тахан тхо ала йиш йолаш дий цу принципашта кхыметтел гарга да аьнна? Дац.

Боккъалдар аьлча, массаза а экономиках дика кхеташ хила веза, къаьстта кулгалхой хIаьта а. ХIара совхозе ше шийна финансировани яра хаьдда программа хила еза. Цхьабакъда, из е тха совхозе а е кхыча боахамашка а йоацаш я. Экономически знанеш а тоъам болаш яц. Масала, со боахама кулгалхо ва, хIаьта финансови даькъе дукха моттигаш я аз кхета ца еш. Цудухьа, болх бешие а, знанеш лакхъе езаш хьал эттад. Из ца лича баргбац юкъерча звеной кулгалхой а. КIезига ба царна юкъе бокъонца шоай гIулакх довзаш бола нах. Цхьабараш дIахо шоай знанеш лакхъе раьза а хилац. Цо а чIоагIа болх эргабаккхара новкъарле ю. Перестройка сихъелга юхатетт.

Цхьан дийнахьа, цхьан бетта тоалургдац тха боахама гIулакхаш. Тхона ха эш. Вешта кулгаш вIашка а дехка тхо тахан дагIа аьлча, а нийса хургдац. Экономика чIоагIъяра совхозе цхьацца мероприятеш чакхйоахаш а чакхъяьха а я, производства эффективность лакхъяра а тIаберзабаьб оаха дукхагIа теркам. Масала, хьалхарчул дуккха а дикагIа пайда эц хIанз транспортах. ДIанхача шерашка совхоза юртбоахама культураш чуэцача кхычахьара новкъостала хьаIхача транспортах цхьайолча хана 150 эзар сом сезонах телаш хиннадале (дийнахьа из хул цхьа эзар сом совгIа) хIанз тхоай боахама транспортах кхоачам хул. Тха теркам тIаберзабаь ба техникага биззача низаца болх байтара. ТIаккха кхоачаш хул перестройка дIадехачарех цхьа декхар.

Доккха новкъостал дергда тхона дукха ха йоацца оаха хьайийллача шлакоблокий цехо. Цхьан блоко цхьайтта кирпишка моттиг дIалоац. Хьайбай фермаш хьалъяра, царна ремонт яра гIон дола гIирсаш хьалдеча чIоагIа дика материал я блокаш. Цу тIа хьаеш а чIоагIа дарегIа я. Шлак, гIум, цемент, хий — кхы хIама эшац. ХIанзарчоа ялх саг мара вац цу цехе, хIаьта дийнахьа 300 блок арахец цар. Хетаргахьа из продукци кхыча боахамашка, тхоай совхоза болхлошка йохка таро хургья тха кастта. Белгалдаккха деза из цех оаха хьалха коатIара оалхазараш леладаьча. дикача хана пайда ца эцаш яьсса лаьтттча помещене хьайийллалга. Цунна ремонт еш дукха хIама дIадаханзар, хIаьта хулаш латта пайда боккха ба. Цу помещене чу кастта хьае йолаергья мраморни крошка а теха йола бетонни плиташи, металлически сеткеи. Экономически даькъера расчеташ хIанзле яь даьннад тхо, керттера дар уж балха юкъейоалаелга.

Цхьаццадола хувцамаш де лерхI оаха хьатIахулача шера баьцадараш кхедеча а. Цкъа-дале, шурий-товарни фермана юххе нарсаш хьалкхеяра 10 теплица хьалъе лаьрхIад оаха. Цу хьакъехьа лакхе латтача организаценца дийца да. Мел эша материалаш хьахийцай. ХIаьта хьалха хьайоала нарсаш боккха пайда беш йола культура йолга дувца а мича деза.

ШозлагIа-дале, 1988 шера денз хьалха хьайоалача помидорий рассада а 30—40 гектар хулача лаьтта хьалкхее лерхI оаха. Алкоголь ца йоалла малараш арахецаргдола цех а хьаелла лерхI хьалха сок йоаккхаш хиннача цехе. Цо а таро лургья боахама экономика дегIайоалае.

ТIехьатетта йиш йоаца гIулакх

Укх деношка халкъа депутатий Грозненски городской Совета исполкома заседане лаьрххIа дийцар дукха ха йоаццаш города цхьайолча районашка бахача наха дIайха хий хьа ца хецаш соцадаь цхьа юкъ яьккха хиларахи ший ханнахьа профилактически ремонтни балхаш чакх ца дахарахи дола дош.

Исполкома членаша чIоаггIа критика еш дийцар котельнешта, бойлерашта, йIовхала сеташта ремонт яра балхаш дара, наха чубаха цIеноw гурахьеи Iайи йIовхалца Iалашдара гIулакхаш ледара лелаш хилар. Уж кхоачамбоацараш нийсдалийтарах выговораш елар гортеплосета директора нов. Бозявкинан горжилуправлене начальника нов. Турпухановнеи. ДIахо йодача хана цу гIулакхашта лерттIа тIахьожам лоаттабергболаш комисси вIашагIъеллай. Городерча службай кулгалхошта тIадиллад ханнахьа а дика а ремонтни балхаш чакхдоахилга.

ПЕРЕСТРОЙКА: КЕРДАЧУН ЗIИРГАШ

ДИКАДАР ХЬАЛЛАЦА

Тха объединене коллективана хьалхашка латтараш бехктокхаме декхараш да. хIана аьлча, бахача наха эшаш дола тайп-тайпара товараш тIа-тIа дукхагIа арахецалга, уж дикагIа хулийталга, цар ассортимент шеръелга тIагIертта дIадех перестройка. Цунца дувзаденна цхьадола балхаш ду тха объединене кулгалхоша, инженерно-технически болхлоша, коллектива болх эргабаьккха тоабара а, бахача наьха хьашташ дизза кхоачашдара а тIадерзадаь. Объединени болх бе йолаелча денз, ткъаь шера, укхаза къахьегаш йолча сона къаьгга гуш да, из ништта хилар.

Цунах лаьца дукха масалаш доаладе йиш я. Хьалха дIадахача шерашка ма могга дукхагIа продукци арахеца гIертар тхо, шоллагIча пIане латтар продукце дикали цун ассортимент шеръяри. Вай мехка перестройка е йолаенначул тIехьагIа а дикка ха яьккхар оаха, цу тIера доала ца луш, къаьнача IаьдалагIа къахьегаш. Из гIулакх гаьна даргдоацалга кхетадеш яр объединене коллектив. ХIана аьлча, оаха тийга тайп-тайпара барзкъаш наха дIа ца нийдеш, торгови организацей тархеш тIа дадаш дукха ха йоаккхар. Цхьайолча хана цар мах чухьнахьа баккха безаш а хулар. Долче, уж хьадеш хьийгача кънх дукхагIдар зехьа довра.

Цу гIулакхех лаьца болхлошца, къахьегама ветеранашца, новаторашца дагабаьлар объединене керттера специалисташ. Дукха мероприятеш белгалъяьхар тха объединени перестройка наькъа тIа яккхара. ВIашагIъеллар тха продукци дIакхоачаш йолча торгови организацешца айхха бувзам а лоаттабеш, нийдархой хьашташ довзара йола отдел. Цун болхлой каст-каста тикашка ухар объединене хьаю продукци мишта дIайода хьажар духьа. Нагахьа санна, наха чIоагIа хоатташ а дика дIаэцаш а хуле, ма эшша из продукци арахеца йолайора оаха. ХIаьта дIа ца йодаш йола продукци хьа ца еш совайора.

Объединене хIанз болх беш я тега дезача барзкъий моделаш кийчъеш йола лаборатори. Цо кийчъьча моделех духхьашха барзкъаш тега доладара хIанзчул ши бутт хьалха вIашагIъеллар экспериментальни участок. Цунна керте оттайнр со. Согара доагIаш дар дIадех кулгалхоша, общественни организацеша. ХIаьта сайна а участка коллективана а эшаш дола гIо-новкъостал аз а хьадех. ХIанз укх сахьате вIашн дагара а долаш болх беш да тхо.

Цу участке хьожабаьб хIамаш тегача эггара йоккхагIа опыт йола, шоай балхах тIехдика кхеташ бола хIамаш тега мотористкаш (верригa а шийтта саг ва уж). Царна юкъе ба хIамаш тега мотористкаш йижарий КардаиьскигIар Людмилан Валентинаи, Баймурзаева Залпа, Коваленко Зоя, Усманова Сацита, кхыбараш.

Тха экспериментальни участкера эггара хьалха арадоал кердача моделех тийга барзкъаш. ДIахо хьаде мегаргда е дац хьажара уж дIадохьийт микрорайонерча кагирхой тика тIа. Хийцца барзкъаш дIадолхаш хуле, уж хьаде доладу объединене коллективо. Лоацца аьлча, тха участка балхах тийша да ерригача объединене коллектива болх боагIача боарамагIа дIабахар. Тхоашта тIалатта бехктокхам дика кхета а беш, тхоай низ дIакхоачар ду оаха а.

Перестройкаца дувзаденна доккхий хувцамаш хулаш латт мехка халкъа боахама еррига участкашка. Из дика кхета а деш, къахьегаш ба тха дукхагIбола болхлой, мастераш, бригадираш, участкай кулгалхой. Цкъабакъда, перестройках лаьца дувцаш, цу даькъе хьадеш хIама доацаш, къаьнача харшара боала ца луш бола специалисташ ба хIанз а тIехьа лайхе латтача ведомствашка, министерствашка. Къамаьлашкара гIулакхашка а баьнна дIаболалуш бац уж. **Сона бакъахьа хетар шоай доалахьарча предприятей коллективай болх лерттIа дIагIоргбола хьал цар вIаштIехьдоаккхаре а къаьнача хьисапе болх белга цIендаь дIадоаккхаре а.** Из да перестройкас дIадехар. Тха объединене дукхагIйолча хана хьачуйоагIа бийдал эсала, брак йолаш моттигаш ниислу. ХIаьта воча бийдалах хьаду барзкъаш дика хила йиш яц. Барзкъаш хьаде дезача кIадай бесага хьежжа тай, чопилгаш доацаш дукха моттигаш ниислу. Болх сеца ца латтийтара тхоашта хьанийсденнача таьца тег оаха уж, бесаца ца тов чопилгаш а дIадогI оаха дика тийгача барзкъашта. Куц доаду тийгача барзкъий. Перестройка наькъа тIа доалаш латтача хана цхьаккха дича а ла мегаргдолаш гIулакх дац из.

Перестройка наькъа тIа далара керд-керда инициативаш дIа а йолаеш, шоай низ кхоачар ду тха болхлоша, мастераша объединене коллектива болх эргабаьккха тоабара, производства эффективность лакхъяра. Хьалха дIадахача шерашка объединене керттерча предприяте къахьегаш бархI мастер вар. Ужжал мастераш эшаш бац коллективе. ХIанз царех виъ саг хIамаш тегаш ва. Цул тIехьагIа юхейнсача йиъ мастерах кхы шиъ а хIамаш тега йолаялийта лаьрхIар болхлоша. Из а чакхдаьккхар. ХIанз цу предприяте болх беш ши мастери йоккхагIйола цхьа мастери мара яц. ХIаьта хьалха цхьан-шин саго беш хинна болх кхоачашбеш хIамаш тегаш мотористкаш а ба цига. Дикка лакхъеннай къахьегама овсарле, дукхагIен дикагIен я арахеца продукци а. Долче, перестройка хьалашка боалаш латтача болхлоша шоашкара доагIаш дар деш санна, кулгалхоша а специалисташа а шоай декхараш дизза кхоачашдоре, балха тIа цхьатарра дукъ дIахьоргдар массане а. Из да хIанз хано дIадехаш дар.

Н. АХМАДОВА,
Нохч-ГIалгIай «Силуэт» яхача производственни текстильно-галантерейни объединене экспериментальни участка мастер.

ПАРТИЙНИ БОЛХЛОЧУН СПРАВОЧНИК

Арадаьннад керда ткъаь ворхIлагIа выпуск йола «Партийни болхлочун справочник. Цунна юкъе дахад КПСС XXVII съезда документаш, КПСС ЦК Пленумий материалаш, ЦК Политбюро заседаней, КПСС ЦК хиннача совещанейн вIашагIкхетарийн хьакъехьара хоамаш, КПСС Центральни Комитета, КПСС ЦК-ан СССР Министрий Совеген соцамаш, СССР Лакхехьарча Совета, СССР Министрий Совета, ВЦСПС а ВЛКСМ ЦК а пленумий соцамаш, 1986 шера январе денз декабре кхаччалца йолча юкъагIара кхыйола материалаш. ЙоагI-йоагIача тематически разделашка дIанийсдаь да документаш, хIаьта разделашта юкъе — хронологически порядкагIа.

Справочник арахийцад Политиздато.

(ТАСС).

Толамаши халонаши

Дикка ха яьккхай аз мехкара ваьнна лелаш. Массехк шера ваьхав со дунен эггара хозагIчарех цаI лоархIаш йолча городе — Ленинграде. ДагадоагIа сона цкъа Невски проспекте йоаллача зIамигача, сокаш йохкача тика чу се кийсвенна. Украинера, Закарпатьера, Крымера, Грузера, кхычахьара денача минеральни хишта юкъе латташ зийра аз зIамига волча хана каст-каста сайна бIаргаяйна хинна лоаман лаьча тIадола этикетка. Из тIалаттача шушаш чу дар «Серноводская» яха хий. Сона массарел чам болашагIа да из...

Массехк шу хьалха, дагадоагIа сона, минеральни хиш кийчдеча Серноводски завода продукце йоккха парти хьожаьяр уральски городашка — Оренбурге, Челябинске, Свердловске, хIаьта ништта Горьковски областе. Цига из дIакхаьчад а алалехьа тикаш йоассайир наха. ХIанз шоашта вай хий дайтадалар, яхаш дукха заказаш ух цу моттигашкара, хIаьта вай регион-м ювца а мича эш.

Завода къахьегамхоша дика кхетаду шоаш арахеца хий наха мел чIоагIа эш. Цудухьа дерригa а де гIерт уж из дукхагIа арахецара. Масала, соахка планая совгIа арахийцай минеральни хий чудола 165 эзар шуша. Балха темпаш лаьгIъялийтаяц заводчанаша укх шера а. Иштта, ах шера планагIа кхо миллион шуша дарбан хий арахеца езаш бар завода къахьегамхой, хIаьта нахага дIакхачийта минеральни хий 250 эзар шуша дукхагIа да. Укх шера хьалхарча ях бетта арахийца хий, соахка шера планагIа арахийцачул пкъан ахаззен дукхагIа да. Цо къаьгга хьахьокх завода производство тIа-тIа дегIаухалга, къахьегама овсарле лакхлулга.

Цунца цхьана белгал ца даьхача даргдац балха новкъарле еш дола бахьанаш а. Царех керттера да минеральни хин хьаста дебит геттара лоха хилар.

ХIаьта мишта карагIдаьннад коллектива ништтача дикача хьокхамашка кхача? Из хаттар дир аз завода директорга Баташев Адам Ильясовичага.

— Перестройка фо кхийттад тха коллективах а, — аьлар цо. — Кердача тайпара мах бе болабелар нах шоаш дечун. ХIаране кхетадаьд къаьнарча IаьдалагIа болх бе йиш йоацалга, вахара еррига сферашка эрглонаш хулача хана цу тайпара къахьегар эхь долга. Цудухьа, дикка чIоагIъеннай къахьегама, производственни, технологически дисциплина, наьха бехктокхам айбеннаб. Тхоай низаща капитальни ремонт яьй оаха ерригача оборудованена, массанахьа лостам баьб, наьха балха хьалаш тоадаьд. Цудухьа авралаш, штурмовщина йоацаш цхьан сменагIа а лоархIаю завода коллектив ден нормах. ХIаьта перспектива а дика я. Кастта хьалъезаш я дукха хий долча хьаста тIа латтаргIола керда, низ болашагIа йола завод.

Из дерригa дика да. Цхьабакъда, завода директор раьза вацар «Серноводск» яхача машиннаькъа станце беча балха. Мовхьаш тIадоттара-Iодоассадара лаьрхIа цхьа запасни никъ белгалбаьбар завода. Массе оагIорахьа пайдане дар из: болх бе атта дар грузчикашта, вагонаш йотташ ха дукха йоаяцар, дикка кIезигагIа дар продукци кийчъярга дIадодар. Цох бокха пайда ийбора «Ассинский» совхозо а. Бакъда, аварийни хьал оттарах никъ тоабе боахк аьнна, укх шера дIаяьхар рельсаш, хIаьта тоабе-м дукха сихлуш а бац. ХIанз ший продукци «Самашки», «Слепцовская» яхача станцешка дIакхахьа еза завода. Иттазза дукхагIа никъ бе беза цига ухача машинаша, цул совгIа, хьалха шин «Колхида» тоъаш хинналле, 12 грузовик эш хIанз. Долче, дукхагIа эш доагор а. Из бахьан долаш дикка тIакхийттад продукци кийчъярга дIадодар. ХIаьта хьалха хинна никъ юхаметтаоттабара эшар-м сел доккха хIама а дац. Машиннаькъахой лерттIа дIатохабелча шин-кхаь дийнахьа тоабаь баргбар из никъ.

Т. ЭДИЕВ.

СУРТА ТIА: завода парторганизаце секретарь Б. Батаеви (аьттехьарвар) предприяте ветеран У. Алтамирови.

Автора сурт.

«СОВЕТСКАЯ РОССИЯ»: ИЗ ДЕШАЧУНГА

Веза новкъост! ХIанз беш болча наькъах ахане тIех а даьнна, из чакхбаккхара гаргакхаьчад съездал тIехьара кхы цхьаькха шу. Хийтта ма хиллара, из хилар мехка а вайх хIаране а вахаре йоккхий событеш хинна шу, догдаьхарийн карагIдаьнарийн шу. КПСС XXVII съездо биллар мохк социально-экономически дегIаухалга сихдара нах оарцагIбоаха никъ, общество кердаяккхара, социализма идеалашта тIехьарча къовсама никъ. Къахьегамхой эзараш долча письмоша, уж газета оагIонаш тIа арадахаро бакъдир перестройка идеяш советски сага хьакъали доги кара а дерзадаь, долаш дола хIама а хинна дIаоттар. Сага хьинареча позицех, хIаране лоацача даькъах тийша еррига вай планаш кхоачашъелга хилар чIоагIа кхетадеш дIаэттад. ХIанз керттера декхар да перестройка шерра дIайоаржаяр.

ТIаккха хьоца цхьана, тха газет дешар, оагIонаш тIа вай дувца деза производство сихагIа а дикагIа а мишта эргайоаккхаргья, къахьегама овсарле мишта лакхъергья, модернизаци сих мишта ергья, керда технологеш мишта юкъейоалаергья. КIеззига дараш а тIехь вIашагIтохаш гулъергья вай опыт, вахаре мел дола дикагIдар, прогрессивни дар, из массанега дIакхачийта гIертаргда.

Перестройка билла улла шаьра никъ бац. Цунца кхы а дезагIен лоархIамегIен да никъ буллаш бола эггара хьалхарбараш бовзар, хьанца нийсвала веза, болх бе хьангара Iомавала веза хар. Тха газето «Перестройка прорабех» дола дувцар дIадоладаьд: шуца цхьана лохарг а йоахарг а я вай керда цIераш, практически опыта керда адресаш.

Еррига вай боахама политика нийсса социальни лостам болаш я. Ши-шегIа хьахургдац тоаденна вахар. Из тийша да хIаране дика къахьегарахи вахарахи. Цунца кхы а лоархIамегIа хургба бригаде, цехе, ферме, лабораторе къахьегам, хозрасчет вIаштIехьйоаккхаш мишта фу карагIдаьннад, цо малагIа толамаш дахийтал, малагIа халонаш духьала нийсъеннай хойташ редакцебаь хIара хоам. Иштта йола опыт хIанзе а йолаш я Къулбаседа Кавказа автономни республикай цхьайолча предприятешка, дукхача колхозашка, совхозашка. Масала, шерра юкъейнхьай хозрасчети дезала подряди Нохч-ГIалгIайченерча «Советская Россия» яхача колхозе, гIулакх экономически грамотни леладу Черсий-Балкхаройчен «Нальчинский» яхача совхозе, «Ленинцы» яхача колхозе, Iилман кIийлен тIа оттадаьд комсаш лелаелга Дагестанерча Алиева цIерагIча совхозе. Царел совгIа дукха ба ханаца гIа боахаш, экономике доахача толамий кIийлен тIа социальни декхараш майрра кхоачашде болабеннараш.

Кердадар духьале йоацаш вахара юкъедагIац атта. Доалдара къаьнача методашца, коллегиальноста, паргIатта дагардар дувцара метта администрировани, приказни дош оттадеш вIашн гIулакхаш леладара принципашца а къовсам боацаш. Иштта хьало паргIато лац хIама творчески лахара, хIаьта тIаккха из е вож проблема кхоачашъяра дикагIбола, рациональни, толашагIбола никъ лахар а. Хьаэцаргья вай, хьаштдале автономни республикай Госагропромаш санна йола солидни организацеш. МаIанга диллача боахам лелабара Iилма-производственни программаш оттаярен юкъеяхийтарен «штабаш» йолча цар штаташ корта хьаьрбаккхал долча доккхийча боарамашка кхачай, кхы тIа шеръеш а я, хIаьта царгара доагIар хьахулаш дац. ХIана аьлча Госагропромий аппаратий болхлой къахьегам шестихийн ба, керттерча даькъе таханарча денна лаьрхIа а ба. Таханарча ден йоакхонаша перспектива йицъю. Цудухьа отделашка чIоагIа дукха кегар боал, е дер дайна, цхьа гIулакх ду моттийташ хIама да.

Партеи правительстваси цкъа баь Iнийнабац отчетность, ерригача организацешкен учреждене ш к е и ухийтача каьхатий цIовнаш кIезигдарах бола соцам. Цунца дувзаденна статистика органаша гулъеш йола текущи информаци кIезигъяьй. Бакъда, чIоагIа я сих лета къаьна оамал, берригa кулгалдеш бола нах гIерт хIара дийнахьа хулаш дар «довзаш хила». Информаци дIаех парте обкомаша, республикай Министрий Советаша. Агропромий кулгалхой шоаш а кхер компетентни бац шоаех алар, цудухьа практически хIара отделе багIа «производства кечал» алхха цхьа телефон мара йоаца нах. Оперативни сводка мара кхы хIама дац цар, кхы цхьаккха хIаманна жоп луш а бац уж. Юрта боахама специалисташ статистически органашта гIулакх де оттабар доккха хIама дац?

Цу дерригане а уйла еча, тохкача, принципиальни гIулакх деча оттаву. ХIаьта хьадувла массане цхьана перестройкана новкъарло мел еча доллача хIаманна духьала къовсам лоаттабе вай: рутинерствана, бюрократена, формализмана духьала. ЧIоагIача порядканея дисциплинанен тIехьа, вай юкъарча цIагIа цIена хилийтара новкъарло мел ечоа духьала.

Перестройка чоалхане дола декхараш толаме кхоачашдара вай дерригаш а демократизмаца Iомалуш хила деза. Вахаре, балха тIа, паччахьалкхени общественни организацей, къахьегача коллективай балха тIа керда коллективни гIуланхаш чIоагIдарах дувцаш хургья газета керттерча рубрикай материалаш. Алхха лакхача трибунаш тIара демократех а дувцаш, гIулакхага диллача коллективни хетар дохадеча, хьалха а санна, валюнтаризм увттаеча, эгоистически дагадоахка хIамаш деча фактаех а. Масала, НГIАССР Назрановски районе «40 лет Октября» яхача совхозе хиннар санна долчох.

Из вай деношка хула моллагIа яр санна событи хиннай: совхоза гараже лаьрхIар хоржамий наькъаца шоашта кулгалхо оттаве. Цу гIулакха тIа оттаве могаваьвар ши саг: хьалха хинна завгари цу гаража механики. Механика тIехьа кхадж тессар 47 саго, завгара — цхьанне. Дерригa а кхетадеш хила доагIаш дар: геттара дукхагIчар лоIамагIа йола решени тIаийцар, законагIа чIоагI а елар. Бакъда, тIехьагIа вIалла дагадоацар хилар. Массехк ди даьннача гIолла совхозни «треугольник» тIа а йолаш яь решени, цо ше дIаяьккхар. хIаьта хоржамашка вIалла саг тIехьа ца отташ виса завгар ший хьалха хиннача гIулакха тIа дIатIаоттавир.

А. совхоза администраци хинна Iац тIехьашкахьа ахара инициатор. Мазаш Назрановски РАПО председателга, хIаьта цунгара даьнна парте райкома хьалхарча секретарага А. Мякиевга долх. Цар указанегIа мара хила йиш яцар законагIа доацаш даьр, цун моттигаш хьалаха хала дац, безам хилча. Бакъда, из-м эггара керттера ца хила а мег. Кхыдар да сатем боабеш дар. Хьахулаш латта демократически принципаш йохае гIерташ хилар наха дувцаш дола хIама а хинна дIаэтталга бакъда, из хинна хIама ше ма дарра довза, тахка декхарийла я партийни органаш, кхывар веце а. Хиннача цу событех политически доагIар а деш, къахьегача коллективай бокъонаш безам болча тайпара телхаелга социаде хьажа. ХIаьта гой, халахете а, хиланзар, из истори довзача дукхкача наьха законагIа доагIаш дола хаттар отта тарлу: «Перестройка еш я, е дувцарал совгIа гIулакх дIахододаш хIама хургдац-те?» аьнна.

«Советская Россия» яхача газета редакцен Нальчикерча корреспондентски пункте дукха письмош ух. Царга хьожаш, цар чулоацам бовзаш, керттера ши вывод ю Iа. Цхьан оагIорахьа — штате боаца корреспонденташ дукхагIа хулаш хиларо, тешал ду газета авторитет лакхлугI хилара, газет дешараш кепайоазон органах тешаш хилара. Вокх оагIорахьа сов дукха письмош да уж яздераша 3 — 5 шера, хIаьта кхы хьалхарча, гаьнагIарча ханарча событеех яздеш. Керттерча даькъе уж администраце нийса доацаш даьча гIулакхех, уголовни бехктокхаме а озаш хиннача зуламеча истореех йола, бокъонаш лораеча органий — милице, судий, прокуратура болхлошта леткъаш язъяь жалобаш я. ХIаьта, практически таханара ди юкъера дизза дIадоал. Письмош тIа яц дог гIоза оаз йоагIа безаме информаци — кердачен геттара лоархIамечен изобретенеех, Iилман открытеех, беркатеча гIулакхех, безамеча событеех йола информаци. Вахар дац цхьан бессара — Iаьржа е сира, из дукххача бесара, художника политра санна хоза да, газета декхар да, массе а тайпара из дувца. Цудухьа тхо хьеж тхоай читателаша кхоачамбоацарех, динза дисарех, бокъонаш телхаярах яздаь ца Iеш, дикачох, хIама хьадарах хьалда йола предложенеш, уйла йоалаеш, Къулбаседа Кавказ санна йолча ший тайпарча регионе хIара дийнахьа хьахулаш дола кердадар, дикадар дувцаш йола материалаш яйтарга а.

ХIанз газеташи журналаши ухаргдолаш язбалара кампани я, цудухьа лоацца дувца доагIа тхоай читателашта тахан тхоашка долчох а РСФСР кхыча регионашта юкъе автономни республикашка «Советская Россия» газета мел авторитет йолаш да а. Инь республике — Дагестане, Къулбаседа ХIирийчене, Нохч-ГIалгIайчене, Черсий-Балкхаройчене — тха газет ухаргдолаш язвенна 140 эзар гаргга саг ва. Дукха ба уж е кIезига ба? Из къоастадара ер хьокхам ба: бахача нахах эзар сага лоархIаш йола экземпляраш: Къулбаседа ХIирийчене 39,7; Дагестане 39,1; Черсий-Балкхаройчене 33,9. Из хул Российски Федераце юккъерчул дукхагIа. ХIаьта Нохч-ГIалгIайче ший тайпара бола, ца бовза «мохк» хиле дIаотт. ДIадахача шерашка а хIанз а цу республикера дукхагIа письмош доагIа, цунга хьежжа дукхагIа яз а даьд «Советская Россия» газета оагIонаш тIа, хIаьта эзар сага лаьрхIа укхаза 20 саго мара подписка яц. Тамаше хIама деций из? Цо уйла яйт тхога, журналисташка а Нохч-ГIалгIайчен «Союзпечата» болхлошка а...

Ший оагIорахьара газето шеръергья выступленей тематика, читатела цун оагIонаш тIа шийна хьаштдола материал кораергйолаш, ма дарра аьлча болхлой, инженерий, Iилманхой, колхозхой выступленеш хургья, къахьта арайоахаргья кагирхоштен ветеранаштен йола материалаш. Вай халкъо дIайолаяь перестройка бахьан къовсам лоаттабу берригa нах вIашагIтоха гIортаргда, дувцаргда къахьегача халкъа йола Даьхе хьаьча вай даьй гIулакха тешаме хиларах, дIахо ергья советски общежите традицеехи нормаехи йола, вай исторе урокех йола дискуссеш.

Оаха дизза хьатIаэц наха мукъа ха дикка дIаяхьара, салаIара, унахцIено лораяра дукхагIа теркам тIабахийтар ловш читатель хилар. Дицденнадац дунен халкъашта юкъера информаци дукхагIа а безамегIа а хилийтар ловш дувцар.

Тхона цIенча дег тIара лов шо хаддaнза тхоца дагадоалаш хилар, ништта ловш да тхо шугара критически замечанеш, предложенеш, дикадар ловш дола дош кхачар а.

М. МИХАЛЬКОВ,
Газета редакце цIерагIа «Советская Россия» газета Къулбаседа Кавказа автономни республикашка гIоллара соб. корр.

РЕЙД

НАЬХА ЙОАКХО Е

Вайх хIаранена дика хов цIа хьалде е квартирана ремонт е эттача мел халача отт. Хьэзца яц эшаш йола гIишлон материалаш, кхыметтел хьастамех а йоккха проблема хул цхьайолча хана. Цу тайпара хьал дIахо ла йиш йоацаш а лаьрхIа, соцам тIанийцаб КПСС ЦК-ас. Цо хоадам боллаш министерствашкара, ведомствашкара хьадех бахача наха ремонтно-гIишлон гIулакхаш делга тIехьа ца доахаш тоадар, ма хулла дукхагIа гIишлон материалаш арахецар а уж йохкар а Iалашделга.

КПСС ЦК соцамо дIадехар кхоачашдара фу ду вай республикерча гIишлон материалаш йохкача предприятеша? Цунга хьожаш хилар тха рейдови бригада.

Нохч-ГIалгIайче йоккхагIчарех цаI я Х. Нурадилова улицагIа йола гIишлон материалаш йохка предприяти. ОттаяIча номенклатурагIа укхаза хила еза 23 тайпара яраш. Йолаш я йIаьха а лоаца а хьу, тайп-тайпара ардакхаш, цемент, шифер, турбаш, корий а наIарий а блокаш, кхыдар.

Коа хьачувоалача йоаллача стендо хоам бу тахан базе йохкаш малагIа гIишлон материалаш я, цар фу мах ба.

Бахача наха эша гIишлон материалаш Iалашъяра оарцагIбаьннаб предприяте кулгалхой. Уж хиннаб вайна хьун материалаш лоаттаеча СибарегIарча дукххача областашка, Москве ярмарке баха. ТIадоагIача шера кхы а шерагIа хургья гIишлон материалий ассортимент. Договор оттадаьд 1120 кубически метр шпунтовка, 2000 кубически метр брус, 9 эзар кубически метр пиломатериалаш тIадоагIача шера базана хьаяйтаргйолаш. Цунца цхьана наха чIоагIа хоатташ а тахан укхаза хьаэца йоацаш а материалаш я. Ира дефицит хинна дIаэттай кирпишкаш. ПланагIа лаьрхIа хиннарех кхоалагIа дакъа а яц уж. Иштта тоъаш яц кIира, гипс. Из ништта хиларах эггара хьалха бехке я Нохч-ГIалгIай гIишлон материалий объединени. Долаш дац базе наха чIоагIа лехаш дола басараш, облицовочни Iоакъаш, ДВП, кхыдар.

Наха къувлаш а чIоагIа халахеташ а да ийца товар дIадахьа транспорт ца хилар. Цхьайолча хана бIарчча ди доадеш моттигаш хул укхазара ийца лоадам боаца хIама цIаяхьа вIаштIехьа ца доалаш. ХIанад из ништта? ГIишлон материалаш йохкача коа я бахача наха транспортно-экспедиционни гIулакх дара пункт — трансагенство. Мах беча организацеца цхьана из декхарийла я ийца хьу е кхыйола гIишлон материалаш машина тIа а етта, наха эшшача дIаяхьа. Мовхьаш дIакхахьара оттадаь хоадам болла денош хила деза, дукхагIча даькъе нах мукъа болча хана — шоаттен кIиранеи денош. Транспортах дикагIа пайда эцара мах беш йола предприяти декхарийла я наха ийца материалаш ханна дIаоттае моттиг вIаштIехьаккха. Из эшаш я цхьа-шин хIамилг тIа а тесса, город мел я машинаш ца хехкар духьа. Цу тайпара моттиг хилча цхьан оагIорахьа яхьа еза хIамаш вIашагIа а теха; цу оагIорахьа йодача машинаца дIайохийтаргъяр. Цхьабакъда, из де барт вIашагIкхетац укхаза.

— Сона цох тахан мара хIама хезадац, — йоах база директора заместитела А. Уднева.

— Цкъа санна дукхаза а дийцад из, — яхаш леткъ трансагенства викалаш.

Цхьаккха порядок яц мовхьаш тIадотта автомашинаш коа хьачуахара даькъе. Дукха ба укхаза шоашта хIама яккха баьхкараш, «шабашникаш». Чири-Юрта балха хьожаль грузовой автомашина (КамАЗ 34-89 ЧНС) йоалаеш венавар 1570 автоколонна водитель Тускаев. Иштта шийна хIама яккха паччахьалкхен машина хехкаш вар цу автоколонна водитель Я. Абубакаров («ЗИЛ-138», 98-43). Шоаш дIахьожабаьча балха дIа ца болхаш, хIама яккха арабаьннабар ЧИВС № 5 йолча автоколнна водитель Б. Гериханов («КамАЗ» 76-82 ЧИТ), «Сельхозхимия» яхача Грозненски районни объединене водитель Улубаев («КамАЗ», 73-25 ЧИО), кхыбараш.

«Шабашникашта» никъ а бехкаргбар, нах раьза а хургбар трансагенства, база кулгалхоша шоаш де декхарийла дар хьадоре. Дукха ха я трансагенствас база кулгалхошкара гIишлон материалех ахча хьа ма ийде, автотранспортах боагIа мах дIабенна дола заказ-квитанци хьа ца хьекхача, яхаш дувца. Из а деш дац. Тха керттера декхар ма хулла дукхагIа гIишлон материалаш йохкар да, йоах база викалаша. Дувцар да транспорт вIалла шоашта гунахьа йоацаш санна.

ГIишлон материалаш, ремонтно-гIишлон балхаш делга дукхагIа хилийтар дIадехаш бола КПСС ЦК соцам кхоачашбара белгтала болх бу Шалински райпо хьун материалаш йохкача склада болхлоша. Массанахьа дефицит йола кирпишк ца лаьрхIача хьаэца шортта гIишлон материалаш я укхаза: хьу, ардакх, цемент, шифер, фанера, уголок, облицовочни Iоакъаш, аьшка-бетонни плиташ, кхыдар.

ДIахо йодача хана болх кхы а тоабе лерхI складо. ДIатIаваха аьттув хургболаш ах километр совгIа дIоахал дола машиннаькъа ветка юлаш боахк, коа бетон йиллай. Склада уллув кхы тIа 5 гектар гаргга лаьтта хьакъоастадаьд гIишлон материалаш лоаттаяра. Укхаза хьаергья кхоаленаш, складаш. Бахача наха кораш, наIараш, кхыдар хьадара лаьрххIа цех хьайийллай. Хьалъеш латт скобяной а йоккха йоаца боахама изделеш а йохкаргйола тика.

Уйла яьй укхаза мовхьаш тIадоттара хьалаш тоадара. Йолаш я уж тIадоттара а Iодоссадара а эша механизмаш: ши лебедка, автокран, кхо погрузчик, электрокара.

Райцентра гаьна бахача наха лаьрхIа юрташка тикаш хьайийллай: шиъ — Курчалое, цхьаьца — Бачи-Юрта, Аллерое.

Складе хьаэца гIишлон материалаш яле а, укхаза а проблемаш я уж дIаяхьа транспорт ца таар. Коа мовхьаш тIадотташ я наькъагIа йолхачара ахча а денна, йоалаяь автомашинаш. Уж трансагенствага гIолла ахча дIаденна яц; водителаша нахагара ца доагIаш ахчаш доахаш лелаю.

Къа ца хьегаш йоахача доходашца къовсам лоаттабар духьа дIадахача шера июнь бетта Нохч-ГIалгIай респотребсоюзо лаьрххIа соцам тIанийцар. Хьу, цемент, шифер, кхыйола гIишлон материалаш йохкаш йола еррига а предприятеш декхарийла яьй дохкаш дола товар а цун мах а тIабола чекаш е накладнойш язде. Цхьа экземпляр бухгалтере дIачуяла еза товаро-ахчан отчет еш, копи — товар ийцачоа. Из деш дац укхаза а цхьайолча районий складашка-тикашка а. НаькъагIа цхьаца экземпляр мара йоацаш дIаухийт транспорт.

ГIишлон материалаш йохкача складашка-тикашка цIенхаштта кхоачамбоацар лархIа доагIа наха бIаргагургдолча моттиге дохкача товарий маьхаш тIадола прейскурант ца хилар. Из доацаш дар Шалински, Назрановски, Урус-Мартановски районий складашка-тикашка. Цудухьа цхьатарра йолча хьунах тайп-тайпара маьхаш доах, яхаш раьза бацар нах.

Рейдови бригадо техкача предприятешта юкъе гIишлон материалий ассортимент кIезигагIа яр Назрановски райпо складе-тика чу. Геттара готта да из чуйола ков, цул совгIа, дукха хьаIайнай наха дIа ца эцаш йола гIишлон материалаш.

Цу тайпара йола материалаш дукха Iайнай коа, яхаш леткъар Урус-Мартановски райпо склад-тика заведующи А. Гакаев. Маьлхо йокъаеш, догIо тIоадаеш сийтта дукха хьу улл коа, иштта наха дIа ца эцаш я 540 квадратни метр йола ДСП, 400 совгIа корий блокаш, кхыйола материалаш.

Кхетадеш дац респотребсоюзо из дош хIана къоастадац, боахамашка перечисленех уж материалаш йохка бокъо хIана лац.

КПСС ЦК соцам тIа аьннад: ерригача таронех ма хулла пайда а эцаш, дукхагIа арахеца моттигера гIишлон материалаш, ремонтно-гIишлон балхаш деча дукхагIа новкъостал де. Уж декхараш кхоачашдара дукха ха йоаццаш правительствас решени яьй гIишлон материалаш Iалашъяра, гIишлошхьалъеча, царна ремонт яра новкъостал деча юкъеоза гIишлош хьалъю организацеш, промышленни, юртбоахама, кхыйола предприятеш, аьнна. ХIанз моллагIча предприяте бокъо я ший совгIа йола гIишлон материалаш нахага йохка. Укхаза хила йиш яц бюрократически текхораш, вIаштIехьдаккха деза Iаьдало оттабаьча маьхагIа гIишлон материалаш йохкилга, хьаелла еза ремонтно-гIишлон балхаш дергдола участкаш. Из тIехьа ца а доаккхаш де деза, хIана аьлча, парте оттадаь декхар да 2000 дола шу хьатIакхачалехьа хIара сага квартира е цIа хила деза, аьнна.

Б. ДУДАЕВ,
НГIАССР халкъа тIахьожама комитета штате воаца инспектор.

Л. ЯВОРСКИЙ,
НГIАССР МВД ОБХСС оперативни уполномоченни.

М.-Б. ЦИЦКИЕВ,
тха спец. корр.

ДЕЗАЛА ПОДРЯДА БЕРКАТ

Паччахьалкхенга шурен дулхи дохкара цхьайтталагӀча пятилетка планаш кхоачашъянзар Грозненски районa Ленина цӀерагӀча колхозо. КӀезига яр хӀара кхоабача Ӏаттагара йоаккха шура. Лазараш а хулаш дукха хьайбаш тӀерадувлар. Дозал геттара лоха долаш хулар мясокомбината дӀачутелараш а. Массехк бӀаь эзар сомага дӀакхоачар духхьал хьайбай боахамо колхоза даь зе.

Из хӀама нийсденнадар хьайбаш леладерий а механизаторий а болх вӀаштӀехьбаккха ховш вола специалист колхоза правленена керте латташ ца хиларах. Хоалуш гӀулакхаш эргадувла даьлар колхозхоша председателалла Арбиев Санаки Алиевич хержачул тӀехьагӀа. Цо оарцагӀбоах подразделенешта кулгалдеш бола специалисташ КПСС XXVII съезда решенеша дӀа ма деххара, перестройка а еш, хьайбаши кхаши леладерий балхаш тоадара. Бригадни подрядагӀа балхаш деш болча механизаторий, дояркай, скотникий къахьегама дисциплина чӀоагӀлу, бехктокхам лакхлу, шоай доалахьа долаш санна дог лазаш доалду льттанна, хьайбашта, лораду шоай юкъара рузкъа.

Колхоза правлене, партийнии профсоюзнии организацеша иштта балхаш вӀаштӀехьдахарах толаме чакхдаьккхар шийтталагӀча пятилетка хьалхара шу. Дикка тӀехкхоачашийр паччахьалкхенга шура, дулх, кхы тайпа продукташ йохкара планаш. Шортта доакъар кийчдир механизатораша. Боахама боккха пайда а беш чакхдаьккхар колхозхоша из шу.

Коллективни подряд юкъейоалаяро хьайбай боахам дегӀабоалабир, долче, мехка Кхачан программа кхоачашъеча нонагӀо дакъа юкъедихьар. Къаьстта теркам тӀабахийтар племенной болх тоабара. Къаьна а кӀезига шура луш а хинна доахан дӀадоах. Кхыча областашкара доаладу Ӏаьржа-боархача фух дола шинараш. Царна доалде хьожабу эггара дикагӀбола дояркаш.

Уж балхаш даро дикка алсамъяьккхар шура, аьттув баьлар паччахьалкхенга из йохкара план тӀехкхоачашъе. Иштта, укх шера ворхӀ бетта планагӀа йохка йоагӀар 1272 тонн йолаш, 1290 тонн шура дӀаеннай фермай болхлоша. ДӀадахача шера цу юкъа ехкачул 114 тонн дукхагӀа я из. Дукха хӀама ца эшшаш еррига шура цхьоалагӀча сортагӀа хиларах боахама боккха пайда хул — цхьан центнерах 59 соми 89 кепиги хиннад, планагӀа хила доагӀар 56 сом долаш.

Зооветеринарни специалисташа хьайбашта хан-ханнахьа профилактически гӀулакхаш дарах дуккха кӀезигагӀа да укх шера цамогаш а хулаш тӀерадийнна хьайбаш. Теркам тӀабахийта чакхдоакх искусственни осеменени яра гӀулакх. ВорхӀ бетта хьахиннад 739 Ӏаса. Соахка цу юкъа хиннарел 4 процент дукхагӀа да уж. Кхаргеги доалдарген хьежжа алсамъяьннай цар лу шура а. ПланагӀа яккха йоагӀар 1434 килограмм йолаш, хӀара Ӏаттара яьккхай 1618 килограмм. Шу чакхдоалаш из хьокхам 2700 — 2900 килограммага дӀакхоачабе таро йолаш ба колхоза хьайбаш леладераш.

Шурийга дӀадодар лохдара шоай низ кхоачар деш ба уж. Карарча ах шера цхьа центнер йоаккхача 36 соми 19 кепиги мара дӀадахийтадац, планагӀа хила доагӀар 38 соми 83 кепиги долаш.

— Подряди хозрасчети юкъейоалайича гӀоне тоаделар тха колхоза гӀулакхаш, — йоах керттерча экономиста Сапарбаев Мувсас. — Нагахьа санна хьалха дӀаяхача хана баь боаца болх, баьб, яхаш, приписка а еш, шоферийн трактористийн путевой листаш тӀа ферма бригадираша эхьи бехкп ца хеташ кулгаш яздеш хиннадале, хӀанз хӀара рейс, боккъонпа болх беш яьккхача ха мара язъяц. Кхыча бесса аьлча, чекови системеи подряди юкъейоалаьчул тӀехьагӀа, тӀаьр юкъе санна гуш да хӀара подразделене гӀулакхаш, нийсадари доацари. Лакхбеннаб бригадирийн мехотрядий начальниккийн бехктокхам.

Дика да колхоза механизатораша кийчду доакъар. Еррига Ӏалашъяь йол цхьоалагӀча классагӀа я. Къаьстта боккха теркам тӀабахийтаб догӀа ца кхетийташ йол фермай коашка дӀаоттаяра. Хьайбаша дикагӀа юаргӀолча тайпара кийчъю цига силос, баьца хьоар. Цудухьа хьайбаш леладерий аьттув боал шурей дулхи доаккхача дӀадодар дикка кӀезигагӀа хилийта.

Скотникаша а шоай низ бар ду. Микродобавкаш етташ цехашка кийч а деш дӀадехк гӀожа доакъар. Фермай болхлошта хов шу чакхдаьлча кходаьча рузкъах 70 процент дар шоашта премена лургдолга.

Перестройка яра доккха новкъостал ду, дезалий подряд юкъейоалаяро. Договораш а оттадаь 323 къона бежан нахага дӀаденнад дорстаде, аьнна. Цар шоай коашка кхоаб уж. Царна мел эша доакъар дӀалу колхозо шиӣ мах а боаккхаш. ХӀара аьла тоннага дӀадода 48 сом, комбикорма тоннах — 91 сом. 400 килограмм хиллалца кхоаб бахача наха шоашка хьаденна хьайбаш. ӀотӀакхийттача хӀара центнер дулхах 162 сом ахча лу колхозо уж кхаьбачарна.

Эггара дукхагӀа хьайбаш кхоабаш ба Хамзатов Ширване дезал. Цар дӀанийцай 40 сыргӀа. Даьца къахьег шин воӀон йоӀон. ХӀара хьайбана дийнахьа цхьацца килограмм дозал ӀотӀадеттадолийт Ширване дезало. Доккха беркат доал цар коа тӀарча зӀамигача фермах царна шоашта а колхоза а.

— Нагахьа санна хьалха дӀаяхача хана цхьа центнер ӀотӀакхетийтарга дӀадодар 350 сом хиннадале дезалий подрядагӀа дӀадодар 200 сом мара дац, — дӀахо дувц сона колхоза керттерча экономиста.

Бригадний дезалийн подрядаш юкъе йоалаярах, укх шера ялх бетта 231,8 эзар сом пайда баьб хьайбай боахамо. ДӀадахача шера цу юкъа баьчунца нийсбича укх шера баьр 35,6 эзар сом дукхагӀа ба.

ДӀахо йодача хана хьайбаш леладара болх кхы тӀа тоабе лерхӀаш ба колхоза специалисташ. Петропавловка яхача станице бахача нахах кооперативаш вӀашагӀ а ехка, шурен дулхи дукхагӀа доаккхилга Ӏалашде гӀерташ ба. Цу даькъе опыт Ӏомаяра Прибалтике командировке вахийтав хӀанз керттера экономист Сапарбаев Мувса.

Детташ дола доахан леладеш йиъ ферма я колхоза. Эггара хьинарегӀа къахьегаш я КПСС члена Айдамирова Заянта кулгалду № 1 йола ферма. Цига кхоабараш нийца доаладаьча шинарех хьалкхедаь доахан да. Укх шера ворхӀ бетта хӀара Ӏаттагара 2729 килограмм шура яьккхай доаркаша. КадӀакхоачар ду доакъара ихом рара шу чакхдолаш из кхам 4,5 — 4,7 эзар килограммага дӀакхоачабе таро йолаш ба уж.

Ферма коллектива аьттув баьннаб паччахьалкхенга из йохкара план тӀехкхоачашъе. ВорхӀ бетта дӀаеннай 274,4 тонн, планагӀа йохка йоагӀар 217,5 тонн йолаш. Из еррига хӀана яц аьнна, цхьоалагӀча сортагӀа я, базисничул хьоанал лакхагӀа я пун. ДӀаенна продукци иштта дика хиларах паччахьалкхено планагӀа доагӀачул совгӀа 42,5 эзар сом леннад фермана. Цун рентабельность дӀакхьачай 44,2 процентага.

Из толам боаккхача къаьстта белгалбаьннаб доярк аш Абубакарова Зоя, Мантагова Истра, Битербаева Энист, кхыбараш. ВорхӀ бетта шоаш беттача хӀара Ӏаттагара 3,5 эзар килограмм шура яьккхай гаьех хӀара доярк ас. 5 эзар килограммал совгӀа из хьокхам хилийта лерхӀаш ба доярк аш.

Яхье шоллагӀа моттиг яьккхай Яхьяев Ризвана кулгалдеча № 4 йолча ферма коллективо. План 104 процент кхоачаш а еш, 303,6 тонн шура ехкай паччахьалкхенга цун болхлоша. ХӀара Ӏаттагара 3,1 эзар килограммага дӀакхоачаш шура яьккхай доярк аша Абдурзакова Луизас, Тазуева Людмилас, Сакуева Эльбикас, Адаева Сульфиянс, кхыбараша.

Колхоза правлене цӀенхаштта йоакхо ю шортта доакъар хилийтара. Цхьан а дуккхача шерашка а тӀаювла баьцаш, хьажкӀаш, мошен гӀожен доакъар луш йола кхы тайпа культураш хьалкхееш я бригадни подряди хозрасчети юкъе а йоалаь къахьегаш йола мехотряд аш.

28 август хьатӀаотташ механизатораша аргӀаш а лаь фермашка дӀаоттаьй 1227 тонн йол, ча — 3000, силос — 7892, 160 тонн баьца хьоар даьккхад. Кхыча бесса аьлча, 15,1 центнер доакъара единицага дӀакхоачаш дар цу дийнахьа деррига цига кийчдаьр, шера планагӀа хила доагӀар 21 центнер единиц йолаш.

Колхоза председатела С. Арбиева яхачох, планал совгӀа 150 тонн йол, 2000 тонн силос, 3000 тонн доакъара свеклаш кийчъе лерхӀаш ба механизатораш.

С. АУШЕВ.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

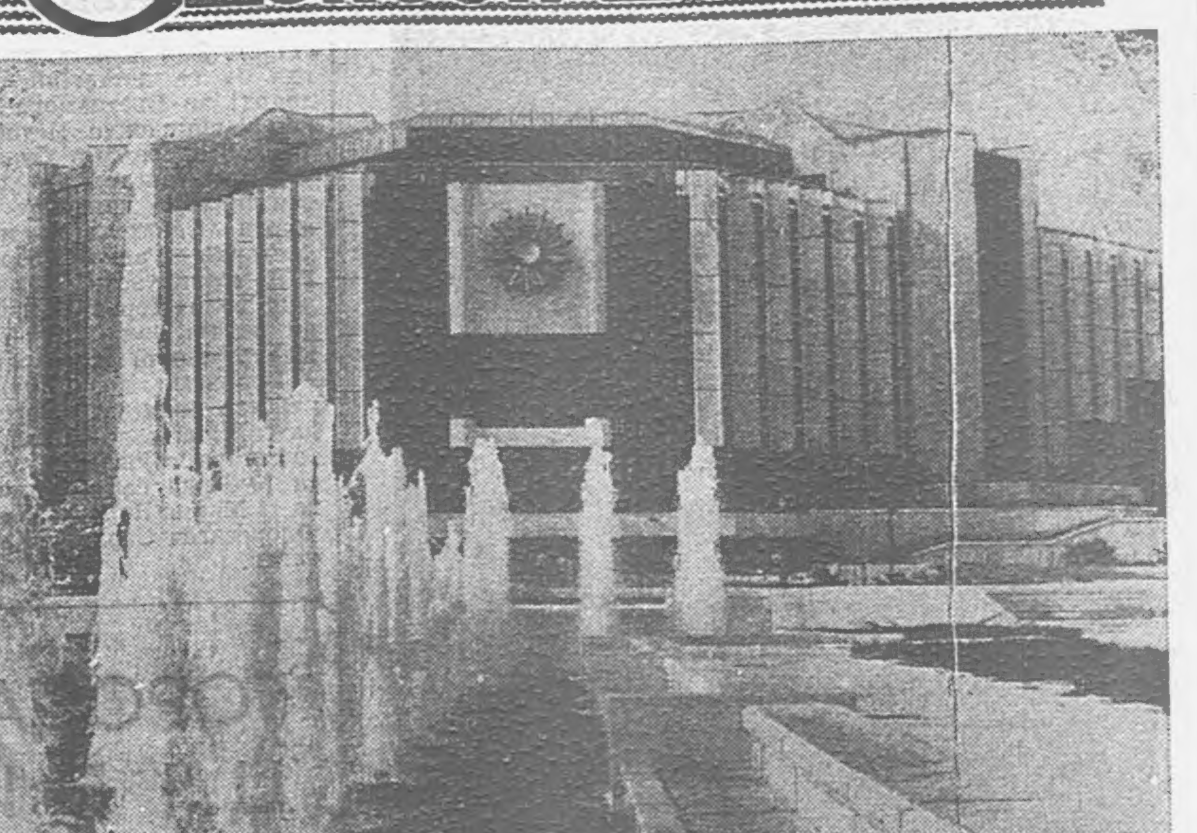

Социализм хьалъеча хӀара шера кердайоалаш, тоалуш йоагӀа София — мехка йоккха политически, культурни, промышленни центр.

СУРТА ТӀА: «София» яха культура Халкъа Дворец.

БТА—ТАСС сурт.

ИЗ ЗИМНИ ЙОАККХАШ ХИННАВ

Болгарски ополченца, 1877 — 1878 шш. хиннача эрсий - туркий тӀема доакъашхочун воӀ адамлен исторе сийлахь - йоккхача революце доакъашхо хиларца, хетаргахьа, шиӣ тайпара бувзам ба. Болгарскии эрсийи халкъий доттагӀала, кортамукъалени социальни нийсхони тӀехьарча цар юкъарча къовсама летописа тӀа шиӣ лер йитар Шипке тӀом беш хиннача дас — Геров Георге, иштта Сийлахьбоккхача Октябра тӀемахочо воӀа — Геров Васила.

«Тхо чӀоагӀа ираз долаш да, — язду Геров Васила,— Ленина сийлахьча парте кулгал а деш революце коталон тӀехьа лоаттабаьча къовсаме дакъа лацарах. Со шозза ираз долашах ва Шипке ополчене мугӀарашка тӀом беш хиннача дас со Россе водача хана накъавоаккхаш: «Хье дийна мел волча хана диц ма делахь, вай османски игах мукъадоахаш цӀий Ӏодахийтача вежарашка мехкхье волга» аьнна даь васкет кхоачашдарах. Разград яхача городе ваь Геров Васил 1911 шера Россе деша вода. Эггара хьалха из Московски университета юридически факультете дешаш хул. тӀаккха 1914 шера денз Петрограде ТӀема - медицински академе. Цига нелегально болх беш йолча марксистски ирункоа юкъевода из, митингашка, демонстрацешка дакъа лоац.

Февральски буржуазнодемократически революци хул. Геров Васил — хьайнача болхлошта юкъе, демонстрантий мугӀарашка, полицейски участкашка дов деча отрядашта юкъе. Из питерски болхлощца гӀозваьна волаш Фински вокзале эмиграцера цӀавенача В. И. Ленина накъавода, броневика тӀара цун дог айдеча къамаьлага ладувгӀ.

Октябре, Сийлахь - йоккха Октябрьски социалистически революци хилалехьа Геров Васил шиӣ лоӀамах Выборгски цӀе гвардейций отряда юкъе вода. 1917 шера 25 октябре гӀайттачар Зимни дворецa го бу. Выборжцаша Дворецa майда йолча оагӀорахьа аравоала моттиг дӀалоац.

«Правительствапа ультиматум оттайир, — язду В. Герова шиӣ дагалоацамашка. —Цуша еша ха чакхйоалаш латтар, хӀаьта из жоп луш яцар. Дворецa баь го готбу. Нева яха додача хи тӀара йоккха топ яьлар — штурма сигнал... ЦӀе гвардейцаш, морякаш, салтий — тхо дерригаш а «ура» яхача низ болча коталон цӀогӀаца чухьийлхар. Минут яьлча баррикадаш, уж лораераш а, атака еш дола тхо а талгӀе санна йолча дукххача наьха тоабах дӀаккхет».

1919 шера Геров Василах ТӀема - Медицински академи чакхъяьккха а Петроградерча В. И. Ленина цӀерагӀча эггара хьалхарча берий школа - коммуне лор-хьехархо хул. 1920 шера бӀаьсти из Врангела полчица духьала къовсам лоаттабеча Ӏаьржача форда тӀарча Очаков яхача крепоста гарнизоне ва.

Цу шера гурахьа Геров эскарера эшаш хиларах мукъа а валийта Болгарера эрсий салтий цӀабоагӀалга вӀаштӀехьдоаккхача Украински ЦӀеча ЖӀарга председатела заместителалла хьожавир. Цунга гӀолла бувзам лоаттабу Одессера большевикашен Варнерча партийни организацеи. Лаьта баьхкачара мукъабаьха эрсий салтий болаш санна Советски Россе дукха политэмигранташ дехьа баьхар. Цкъа 1921 шера лийца баьхкараш сехьа боахача Одесса — Варна — Одесса маршрутагӀа ваха волаш доктор Геров варненски полице лаьцар. Кхо бутт баьлча из тӀехьа ха а оттадаь хьахийцар. Доктор Геров хьамсарча Разграде ваха дӀа а ваха парте городской комитетаца бувзам оттабу. Цун 1944 шера Болгаре социалистически революце котало яккхалца дукххаза шийна болх леха бийзар — из массанахьара балхара лелхавора паччахьалкхе лораяра долча законагӀа.

Доктор Геров Васила вахаш дикка ха яьккхар из шиӣ даьхе тоалуш латташ хиларах гӀадъухар, хӀаьта иштта мехка общественноста цун сий дора, 1917 шера исторически событеш йолча хана денз ше хьинаре оагӀув хьаллоацар хиннача болгаросоветски доттагӀалах хьадаьнна беркат а бӀаргадайра цун.

Емил ЦАНОВ,
болгарски журналист.

(София — пресс — АПН)

Къулбаседанирландски судо бакъваьв дӀадахача шера сентябрь бетта Бельфасте вахаш хинна 29 шу даьнна Джемс Маккернан вийна английски салте. Судо яхачогӀа, топ кхессар ше кӀал ца вита ваьллав.

Дукха ха йоаццаш Ольстере хьакхаьча цу хоамо тешал ду, британски Ӏаьдалаш — хьалхагӀа а санна, Къулбаседен Ирланде бахача наха Ӏазап тӀалоаттадара а низбара а политика лелаеш хилара. Цар арсеналаца я — чухьежалга, чулелхалга, лувцалга, хьадухьалдаккха цхьаккха хӀама а доацаш лодкъамаш ийделга. ДӀадахача шера полицейски тӀемен Ӏаьдалаш 3000 совгӀча сага чухьежаб, 974 саг лаьцав.

СУРТАШ ТӀА: иштта да Ольстерера вахар.

ТАСС фотохроника.

Социализма мехкашкара хоамаш

ТУРПАЛХОЕХ - ИНТЕРНАЦИОНАЛИСТЕХ

ПРАГА (АПН). Прагерча Градчански майда тӀарча ТӀема - исторически музее «Сийлахь - йоккха Октябрьски социалистически революции чехословацки красноармейцаши» яха выставка хьайийллай. 1918—1922 шерашка ЦӀеча Эскара мугӀарашка тӀом беш 12 эзар чехи словаки хиннав. Уж интернациональни соединенешка гӀулакх деш а болаш Москвера Владивостоке, Петроградера Ташкенте кхаччалца Россерча граждански тӀема фронташка гӀолла чакхбаьннаб. «Халача минуташка герз бе а делла къона Советски Ӏаьдал лорадаьд цар. Цар дика кхетадора Россера революци лораярца — Чехословаке а кхыча мехкий а болхлой классана хургйола кортамукъале лораелга», — аьлар экспозици хьаеллаш Чехословацки халкъа эскара Керттерча политически управлене начальника генерал-полковника Ярослав Клиха.

Выставка ЦӀеча Эскара доазол дехьарча интервенташтеи белогвардейцаштеи духьаларча турпалерча къовсамах дувц, цига сурташ, плакаташ, газеташ кхыдола исторически документаш да.

СССР-а ЭЗАРАШ НОВКЪОСТИИ

БЕРЛИН (ГДР ПАНОРАМА — АПН). — Дрезденски округе германо - советски доттагӀала Общества 650 эзар член ва, аьнна хоам бир ГДР Панорама агенства корреспондентага Петеру Ресслерага окружной ОГСД правлене председатела доктора Герхард Мусиола. — «Германо - советски доттагӀала коллектив» яха сийлен цӀи яккхара тӀехьара социалистически ях ь шерра яьржай. ХӀанз Дрезденерча 21 эзар къахьегама коллективо из цӀи лелаю. Дрезденерча а кхыча городашкарча а промышленни предприятешкарча социалистически къахьегама бригадаша СССР-а лаьрхӀа экспортни поставкаш дикеи ханнахьеи кхоачашъяра тӀехьа къовсам лоаттабу. Масала «Нигема» яха комбинат Советски Союзе 550 упаковочни лини дӀаяхийта езаш я.

Дрезденаи Ленинградаи юкъера вежарашка дола бувзамаш толаме дегӀауха 25 шу совгӀа ха я. Сийлахьбоккхача Октябра 70 шу дизара цӀейга Дрездене Ленинграда денош чакхдоахаргда. Нева яхача додача хи бердашкара Эльба хи бердашка производстве хьалхалаттараш, Ӏилмани культураи деятелаш, Ӏилманхой гӀоргба. Дрезденерча Ленинграда Деной доазошка дуккха выставкаш, кинохьажараш, лекцеш, художественни коллективай выступленеш, вошал хеттача города къахьегамхошца вӀашагӀкхетараш хургда.

КУЛЬТУРА ХАЛКЪАШ ШОАЙЛА ВӀАШКАУВЗ

ХАНОЙ. (АПН) Советско - вьетнамски вӀаши культурни гӀулакхаш леладу ткъаь итт шу да. СССР-а Вьетнама къаман кадраш кийчъеча деш дола новкъостал боккха лоархӀам болаш да. Цу ткъаь итт шера Советски Союза вузаш, техникумаш, профтехучилищаш йисте яьхай 40 эзар гарга волча вьетнамски гражданино. Цу даькъе 20 эзарне институташи университеташи яьха дипломаш хьанийцад. Царна юкъе музыканташ, кинематографисташ, хореографаш, музейни, библиотечни, издательски даькъера специалисташ ба.

Советски Союзо вежарашха болча мехка культура материальни база дегӀакхувлаш новкъостал ду. Масала, Советски Союза новкъосталца хьаль ханойски советско - вьетнамски доттагӀала цӀерагӀа культура Дворец СРВ культурни центрех эггара йоккхагӀчарех цаӀ я.

Вьетнаме хӀара шера тираж шп миллион экземпляр йолаш 40 гаргга эрсий а советски а авторий произведенешта кепатох.

Ласло МИКЕШ,
венгерски журналист.

БОЛХ ТӀЕХЬАТЕТТА БАХЬАНАШ

Доккхийи бехктокхамеи декхараш хьалхашка латт Нохч - ГӀалгӀай гӀишлон управление нийслагӀча гӀишлонмонтажни управлене СМУ-9 коллектива укх юбилейни шера. Халкъа боахаме боккха лоархӀам болаш объекташ я цар хьалъераш. Уж хьалъеча къаьстта дика болх беш, балха ханахи, гӀишлон техникахи механизмехи бизза пайда нийеш йола бригадаш кӀезига яц укхаза. Цар дизза кхоачашду шийтталагӀча пятилетка шоллагӀча шера план ханал хьалха кхоачашъяра, Сийлахь - боккхача Октябра 70 шу дузача юбилейна сийленца накъаяхара шоаш тӀаийца декхараш. Иштачарех я Василенкос, Дутаевас, Говорова, кхычар кулгалдеча отделочникий бригадаш. Цар хӀанзлехьа кхоачашдаьд Октябра юбилея сийна тӀаийца доккхий социалистически декхараш. Цхьаккха смена дӀаяхийтаяц цар шоай нормаш 140—150 процент кхоачаш ца еш. Белгалдаккха дезаш да цхьаькха а, овсаре къахьегарал совгӀа шоаш кхоачашдеча балхаща брак ца нийсйолийташ хилар.

Цхьабакъда, бӀаьрчча СМУ-9 хьанийцача из паччахьалкхен планах лоархӀаеш, яц, долче укх юбилейни шера тӀаийца декхараш кхоачашдарга дог доахалга а дац цун. Цхьадола бахьанаш нийсдаларах балха ханах, хьахьожаеча гӀишлон технихи механизмехи бизза пайда эца вӀаштӀехьдалац управлене гӀишлонхой. Керттерча даькъе цун бахьанаш да гӀишлонхой къахьегам эсала вӀаштӀехьбаккхар, шинкхаь сменагӀа цар болх бергболаш гӀулакх ца дар, шоай смежникаща - заказчикаща айхха бувзам ца лелабар, эшаш йола гӀишлон материалаш боагтӀача боарамагӀен ханнахьеи лоаттаергйола гӀулакх вӀаштӀехьа ца даккхар.

Цу лакхе дийцарех, болх лерттӀа дӀа ца бохийташ, цунна баргал етташ долча бахьанех лаьца дукха масалаш доаладе йиш я. ДӀабахача июль бетта новкъоста Дубаева кулгалдеча каменщикий бригада коллективо шийтта балха ди зехьа доадир болх ца беш ягӀаш, эшшача боарамагӀен ханнахьеи кирпишк ца хилийтарах. Цул совгӀа цу бригаде а кхычахьа а пайда ца эцаш сеца лаьттар цига хьожаяь йола гӀишлон техникеи механизмаши. Цунах доккха зе хилар номер нийс йолча гӀишлон-монтажни управленена а паччахьалкхенна а. Бригада гӀишлонхоша болх ца беш багӀаш зехьа йоаяь балха ха 576 сахьат хилар.

Лакхе белгалдаьккхача кхоачамбоацарий хьакъехьа йоагтӀаш йола выводаш а яь, дӀахо болх тоабара даь хӀама дац СМУ-9 кулгалхошеи царна гӀишлон материалаш лоаттаеча организацешеи. Укх шера шоллагӀчей кхоалагӀчей квартале лакилироване установка Г-43-107 яха комплекс хьалъеча хьатӀаяезача 38 эзар еттача кирпишках хӀанзалца хьакхьачар шин эзар гаргга кирпишк мара яц. Дахьа а дилла а моттиг йоацаш, уж гӀулакхаш шоашта новкъа хилар дӀа а хайташ, материальни Ӏалашо елга тоадара шоашта новкъостал дар дийхар гӀишлонхой бригадаша Нохч-ГӀалгӀай гӀишлон управлене кулгалхошкара. ГӀо дергда алар мара, хӀанзалца из лоархӀаме объект хьалъеча къахьегаш йолча бригадни подрядагӀа болх беча бригадага хьакхьача гӀишлон материалаш яц. Цудухьа, цун вӀаштӀехьдалац гӀишлон техникахь, механизмех, балха ханах бизза пайда эца. Кхы цхьаькха а масал доаладергда вай. СССР 50 шу дизара цӀерагӀча Грозненски химически заводе АБК яха лоархӀаме объект хьалъеча эшаргйолча 40 эзар кирпишка заявка енна дукха ха я. Цхьабакъда, август бетта юкъ екъалуча хана цига хьакхьачаяц цхьа кирпишк. Цу объекте монтаж еш латт. ТӀаккха мишта лел цигара гӀулакхаш? 20-ча июле денз 30 июлага кхаччалца йолча хана болх ца беш, дукхагӀйолча хана, сеца лаьттар цига башенни кран. Из гӀулакх нийсделар эшшача боарамагӀа аьшкабетона конструкцеши изделеши ца хилийтарах. Цу юкъа эшаш йолча аьшкабетона 120 плитах хьакхаьчар 11 мара яцар. ТкъоалагӀча июле эшаш хиннача 38 плитак хьаенар яцар ворхӀ мара, уж а проектагӀа йоагӀача хьисапе яцар. Из тайпа сурт хилар бутт чакхбаллалца йолча хана хӀара дийнахьа. Цудухьа болх ца беш лаьттар гӀишлон механизмаш, уж хьайтача организацена, хӀара сменагӀа 63 сом ахча дӀа а телаш. Лоацца аьлча, гӀишлон механизмаша болх баь боацашехьа 969 сом дӀадала дийзар СМУ-9 коллектива. Из доккха зе да. Паччахьалкхен ахча ца доадара дола наькъаш лаха деза хьатӀаоттай. Биззача низаца механизмашка болх байтара оарцагӀъяха еза еррига таронаш.

Уж кхоачамбоацараш дӀадахара хьинаре къахьега декхарийла я юхххьанцара партийни организацеш, кхыйола общественни организацеш. ХӀара коммуниста, хӀара гӀишлонхочун сийлен декхар да цу даькъе шийна дулургдар дар. Г-43-107 яха комплекс хьалъеча, эшачох хьалхарча ах шера хьа ца кхоачаш биса маркхали бетони 50 процент хилар. Из чӀоагӀа Ӏеткъар план кхоачашъяра. Къа ца хьегаш багӀаш дукха балха ха йоайир гӀишлонхоша. Укх юбилейни шера цхьаккха дичa ла мегаргдоаца кхоачамбоацараш да уж, хӀана аьлча, Октябра сийна тӀаийца декхараш кхоачашдеча чӀоагӀа Ӏаткъ уж.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

Ӏилма—юрта боахама

ШЕЛАЛА ДУХЬАЛЪОТТА СОРТ

Краснодарерча Ӏилманхоша хьабаь гурахьа дӀабувча маькха керда сорт Цельсе 14 градус шелал ловш да. Мукх дӀабера тешаме доацаш оахача лаьттах 60 процент долаш болча тха юрта боахама из тайпа мукх лоархӀаме ба. Шийла Ӏа тӀадоагӀача а кхоачам хиллал лоа ца дуллача а зонашка хӀанз гурахьа був мукх бохьабу. бӀаьсти бувш бар кхы тӀа дӀабе а безаш, е беррига юха дӀабе безаш хул.

Цудухьа тха тохкамхоша дуккхача шерашка лех Ӏай шелала духьалъотта могаргдола мукх, цул совгӀа из культура къулбаседагахьа дӀахо дӀае йиш хургйола сорташ а. Цул совгӀа фуа лаьрхӀа мукх дукхагӀа хилийта безаш хиларах ка болча культурашта юкъе цун лоархӀам кхы а лакхлу.

Кхыметтел эггара кӀезигагӀа хьувкъача шера а вай мехка кхоачам болаш хьахул кхачанга дода ялат, бакъда ялат дика хьийкъача дикка ялат фуана лаьрхӀа арахьара эца дезаш хул концентрированни доакъарца юрта боахама хьайбаши коа тӀара оалхазараши Ӏалашдара. СССР доакъара балансе мукха лоархӀам боккха ба кхы цхьаькха хӀаманца а — хьажкӀаш фуана лаьрхӀа хьалкхеяра климатически хьалаш массанахьа а ца хиларца.

Кердача мукха автор юртбоахама Ӏилмай доктор Виктор Шевцов гектара тӀара доала кӀа 10—12 центнер кхычул дукхагӀа хьувкъаш дола «безостая-1» яха гурахьа дув керда кӀа хьадаьча дуненна вовзача академика Павел Пантелеймонович Лукъяненкой ученик ва. Шевцовна мегаьд шиӣ хьехархочо гурахьа дув керда кӀа хьадеш санна гурахьа був мукх хьабе. Цо хьадаьча «метеор», «дебют», «новатор», «циклон» яхача сорташа йиш хилийтар укх тӀехьарча пхе шера Краснодарски крае гектара тӀара 3,6 тонн йоаккхаш хинначара 4,7 тонн мукх баккха. ДӀадахача шера цу регионе гектара тӀара 5 тонн яьккхар, хӀаьта цхьан боахаме «циклон» яха мукх гектара тӀара 7,1 тонн баьлар.

Виктор Шевцовнеи цун коллегаштеи керда сорташ хьадеш дукха проблемаш нийсъелар. Къаьстта аьлча, Ӏай хулача шелала духьала оттаргдола сорт хьадеш царна духьала даьлар воча корреляце биологически закон, из бахьан долаш гурахьа був мукх Ӏай хулача шелала дукхагӀа духьала ме отталу дукхагӀа канашка кӀор а хулар, кхай тӀа хьахинна мукх лаьтта а бужар.

Из духьале Ӏилманхоша эшайир гибридизацеца химически мутагенеза методаш вӀашагӀтохарца. Лабораторе хьахилийта химически шимутант Ӏай шелала духьалъоттача американски «паоли» яхача сортаца дӀаэйир. Уж кхо сорт вӀашагӀъэдеш ворхӀ шера болх бича хьахилар цӀаккха ца хиннача тайпара Ӏай шелала духьалъотташи «циклонал» кӀезигагӀа ца хьувкъаши дола, хӀаьта иштта йокъала а духьалотталу, доакъара дика дола «радикал» яха керда ялат.

Фитотрона камера чу Цельсе 14 градусага кхоачаш искусственни шелал оттайнча хьатӀадаьнна «циклона» 93 процент зӀиргаш дохьадир, хӀаьта «радикала» дараш 12 процент мара дохьаданзар. «Циклона» деррига тӀадаьнна зӀийргаш доахьадаь, из юхадӀаде дезаш эттача 1984 — 1985 шерий шийлача Ӏай керда сорт духьала оттаделар. Нагахьа санна из массе а хана цхьатарра хулача Ӏалама хьалашка «радикал», «циклон» санна хьувкъе, шийла Ӏа денача шера «циклонал» цкъан ахаззен а кхы дукхагӀа а хьувкъ из.

ХӀаьта Виктор Шевцова дукха ха йоаццаш хьадир «радикал» санна Ӏай шелала духьалъотташ дола, бакъда, цул дукхагӀа хьувкъа цун лингегӀара керда сорт.

Юрий ЗЕНЮК,
АПН корреспондент.
г. Краснодар.

ДоттагIал. Иштта цIи йолаш я «Каратау» яхача производственни объединене Каратаусски культура Двореца «Алтын домбра» (Дошо домбра) яха цIи йолча халкъа ансамбла коллективо Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дизарга кийчъеш йола керда композици. Самодеятельни артисташа гойтаргья СССР халкъий иллеш, - халхараш юкъедола керда программа минеральни удобренеш йоаха ххера боаккхачарна, Джамбульски областа колхозашка, совхозашка.

И. БУДНЕВИЧА, Г. КОШКИНЦЕВА сурт.
ТАСС фотохроника.

КУБЕРА СА ДОТТАГIА

Тахан сона язде ловра эггара вай хьамсара долчох— интернациональни доттагIалах. Вай доазол дехьа дукха ба са доттагIий. Царех лоархI аз Вьетнамера инженер - гIишлонхо Нгуэн Ба Тунг, Индера лор Сударшан Танэджа, цигара ва химически Iилмай кандидат Раммурти Сингх а, Болгарера хьехархо Радка Георгиева, ГДР французски мотт хьехаш вола Дорис Кливе, Кени вахаш вола лор Нидаль Надер, иштта кхыбараш а.

Берригаш цхьатарра дукхабеза сона уж. Массанеца да са чIоагIа доттагIал, хIаьта эггара чIоагIагIа дог улл са Куберча сай новкъосташка Мария-Долора Монтеро Флоресаген Серхио Кармонаген.

Са вахаре лоархIаме дакъа лоацаш да новкъосташкара уха каьхаташ. Мишта да кхыча паччахьалкхенашка кагирхой вахар? МалагIа оамалаш я цар? Фуд вай а цар а цхьатарра? Фуд башхало йолаш? Дерригача цу хаттарашта жоп луш да уж каьхаташ.

Къаьстта белгала доалаш да Серхио язду каьхаташ. Массе хана царга хьежаш я со. ХIаьта тахан са безам ба царех цхьадараш шоана довзийта.

—«...Iа язду хьайна Хемингуэй веза, яхаш. ТIаккха ховш йий хьо мишта хоза музей я тха мехка цу йоазонхочоа хетаяь. Из я Санта - Мария-дель - Россарио яхача городе. Музейна гонахьа ягIаш я тайп-тайпара пальмаш, кактусаш, бананови гаьнаш... Дерригаш бархI цIа да уж. ХIара цIагIа массе миIинге — книжкаш, дукхагIдараш — художественни. Хемингуэй дика чхьарахь хинналга ховш хургьяр кх хьо? ХIаьта укх музее хIара цIагIа хIана дац, аьнна, пенашка хьалтеха доахк бизоний, лийгий кхыдолча оакхарий кортош, кIувсашта меттел Iоехка яда оакхарий цIекий. Дукха да йоазонхочо даьха оакхарий сурташ.

Саг цецваллал дукха хиннад Хемингуэя хьашташ. Шерра бувзам лелабеш хиннаб цо тайп-тайпарча нахаца, политикашца, йоазонхошца, къахьегамхошца...».

Кхыча каьхата тIа Серхиос язду шоай мехка хи чу лелача цхьан тамашийнача чкъаьрах лаьца.

«...Из бургац санна герга ба. ДегIа тIа дIаьхха кIарцхалаш дагIа цунна. Укхазарча наха лувц из чкъаьра, чамболаш ба из...».

Цкъа сай кубински доттагIчо сайга дайта аргIанара каьхат дийшача со цунах чIоагIа хьагар. Цо яздора: «Iа дийша хургда «Ганз йоалла гIайре» яха Стивенсона роман. Вешта ховш йий хьо из гIайре Кубе йолга? Ховш хилалахь! Цун цIи — Пинос. — Кубински архипелага йоккхагIйолча гIайренех цаI я из. Эггара хьалха 1494 шера из яйзар Христофор Колумб ва. Цул тIехьагIа 300 шера наха йицъенна лаьттай из гIайре. ХIанз укхаза нах бах. Деррига Iалам вIалла доврзаргдоацаш хувцаденнад. Бакъда романа тIа дувцаш дола «памятникаш» (лоамаш, джунглеш, сталактитови хьагIараш) шоаш хиннача тайпара долаш да.

Кастлуш цига ваха безам болаш ва со. Тахан из гIайре тхов боаца музей хинна латташ я».

Кубера дена каьхат хьадоасташ массе хана дог тохалу са. Серхиос язду ший балхах, дийшача книжкаех, кердача фильмах лаьца. Вайна массанена керттера эшаш дола ираз, машар ба — йоах са Куберча доттагIчо.

А. МАЦИЕВА,
хьехархо.

ПАТРИОТАШ КХЕБЕШ

Вай республикера пхи предприяти СССР КГБ Краснознаменни Закавказски пограничнни Округа доакъошта шефски гIулакх леладеш я. Царех цаI — «Красный молот» завод.

Укх деношка цу предприятеи активи зале кастта Советски Эскара мугIарашка баха безача, укхаза болх беш болча кагирхоща вIашагIкхетар хилар. Атта доацача бIухочун вахарах, бирсача шерашка дIаяхача ший къоналах, советски нах шоай даьхен мутIахьа хиларах дийцар тIемеи къахьегамен ветерана, комплектаце отдела вокхагIволча инженера М. Халухаева.

— Доазон йисте латтача эскаре гIулакх дар сийдолаш гIулакх да, — аьлар цо. — ВIарг санна лораде деза наьна лаьтта, социализма каргIдаьннараш. Иштта да оаха, хиннача тIемахоща, шоана ду васкет.

Дог тохадолийташ дар Польша, Чехословаки мукъайоаккхаш дакъа лоацаш хиннача производственно-диспетчерски отдела инженера Н. Юдина даь къамаьл а. Кагирхой цIерагIа къамаьлаш дир № 7 йолча цеха токараша : Салаватов Русланен Итазов Мухьмаден, фрезировщика Попов Сергея. Эскаре кхьачача шоай декхар дизза кхоачашде дош делар цар.

Р. УТЕВА.

ГОРОДА ЦIЕЙ

Нагтахьа гIа мара IажагI ца луш, хIанз а баьццара латт гаьнаш. ДIа мел хьежача бе-бе бос бола зизаш да. Шоай дикагIбола гIирс бийха Малгобека улицашка арабаьннаб нах. Из тамаш а яц, тахан города ди да.

Цу цIейна хетаяь дуккха мероприятеш кийчъьяр укхаза. Деган айденна болаш дездир бахача наха шоай города цIей.

ДIадахача шоатта дийнахьа городе хьадийллар тIем тIа байначар сийна оттадаь памятник.

...Дуккха нах гулбеннаб города керттерча майда тIа. Укхаза бар города общественноста викалаш, парте, тIема, къахьегама ветераназ, партийни, советски болхлой, хьаьший. Иштта укхаза яр Херсонски областера ена делегаци а. Памятник хьаделлара хетаяь митинг хьайийллар КПСС Малгобекски горкома хьалхарча секретара Н. М. Моревас. Шоай города а района а дIадахача шерах, таханарча денойх дийцар цо гулбеннараштa. Къона город я Малгобек — шовзткъен итт шу совгIа мара дац цун. ХIаьта. Сийлахь - боккхача Даймехка тIем тIа Малгобеке моастагI соцаваь шовзткъеи пхиъ шу даьннад. Тахан Малгобека бахархой шоай город лораеш тIем тIа байнарий сийна оттадаьча памятника юххе гулбеннаб.

Митинге къамаьл дир Малгобекски горисполкома председателa Х-Б. Цороева, тIема ветерана Г. И. Заикина, НГДУ «Малгобекнефть» йоккхагIйолча инженера Барахоевас, Херсонски областа викало Т. И. Лонака, ВЛКСМ Малгобекски горкома хьалхарча секретара Р. А. Колзоева, № 4 йолча школа-интерната пионераша.

Л. МАГОМЕДОВА.

Спорта хоамаш

КIАЛТОХАР

Самардийнахьа «Красный молот» завода спорта Двореце торжественно хьайиллар профсоюзий ДСО ший лоIаме кIалтохарагIа , йола зональни яхьаш. Цига дакъа лоацаш ба Къулбаседа Кавказа автономни республикашкара, Якутера, Хабаровски краера боккхагIбола спортсменаш.

Доакъашхой парад хинначул тIехьагIа гулбеннарашта шоай говзал гойтар Нохч-ГIалгIайчен гимнасташа, акробаташа. Хьаьший дог гIоздоаккхаш чакхдаьлар вайнаьха халхараш.

Яхьашка венав 150 совгIа атлет. Хьалхарча дийнахьа хиннача вIашагIкхетарашка толам баьккхар вай мехкахоша М. Бадалова (68 кг), И. Арсамерзуева (48 кг), кхьичар.

Яхьий керттера судахо ва Нохч-ГIалгIайчен викал, дунен халкъашта юкъерча класса спорта мастер Бадалов Руслан.

- Зональни къовсамашка котбаьннараши призераши октябре Могилеве хургйолча финальни яхьашка, дакъа лоацаш хургба.

БОКС

Дукха ха йоацаш Корейски Халкъа-Демократически Республика столице Пхеньяне боксах йола йоккха турнир чакхъялар. Цига дакъа лоацаш бар вай мехкахой дунен халкъашта юкъерча класса спорта мастер Тарамов Руслан, СССР спорта мастераш Магомедов Вахиди Арсалиев Iусмани.

— ТIехдика чакхъяьхар яхьаш вай мехкахоша-динамовцаша, — яхаш дувц № 4 йолча берий-кхувшбоагIарий спортивни школа директора С. Исаева — Уж кхоккхе а чемпионаш хилар.

ХIанз Р. Тарамов, В. Магомадов, I. Арсалиев кастта Донецке хургйолча СССР кубкана кийчо еш ба.

ФУТБОЛ

Нохч-ГIалгIайчен футболах йолча чемпионата аргIанара тур чакхъялар. Ераш я цун результаташ: «Спартак» — «Динамо» — 1:1, «Даймохк» — «Вайнах» — 1:0, «Темп» — «Строитель» — 2:1, «Агропром» — «ЧИТО» —2:0, «Нефтяник» —«Колос» — 4:0, «Монтажник» — «Локомотив» —5:0.

А. ИЗМАЙЛОВ.

НАЬКЪАШ ЛОРАДЕШ

ХетачогIа, дукхагIбола нах госавтоинспекцена хьалхашка латта декхараш бокъонца довзаш бац. Хьалха сона а хетар духхьал наькъашка машинаш сиха хехкараш е кхыдола зуламаш леладу водителаш лийцача ГАИ декхар чакхдоал, аьнна. Из иштта доацалгах кхетавир со наькъа-патрульни служба инспектораша Белхароев Баширеи Сапралиев Русланеи.

— Бакъдар аьлча дукхагIбола болх автотрассаш тIа ба тха,—йоах воккхагIволча инспектора Белхароев Башира,—дукхагIа йола транспорт укхаза хиларах. Дувца дезац, транспорт дукхагIа йолча, нарушенеш а дукхагIа хул. ХIаьта цул совгIа нарушенешта профилактика яра дукха да де дезаш. ГАИ болхлой ба водителашца кхетам балара болх бераш. Ала доагIа, газеташта араювлача материалех тхона боккха пайда боалаш хилар.

Йоккха опыт йолаш ва Белхароев Башир. Дика йовз цунна «халагIа» а «аттагIа» а йола участкаш. Цхьа хIама да белгалдоалаш: ГАИ болхлошта «халагIа» я нийсса, шаьра никъ бола моттигаш. Цига водителаша машинаш сихагIа лехк.

— Тха эггара воккхагIвола моастагIа малар да. — йоах наькъа-патрульни служба инспектора Сапралиев Руслана, — тешшаме дIадаьннадац из вай наькъашкара. МоллагIдола хатар оаха тоххаш хилча керттера бахьан хул водитель менна хилар. Цхьаккха тайпара къахетам хила йиш яц цу хIаманна бехке волчунна.

ГАИ инспектор хилалехьа Назрановски АТП шофер болх беш хиннав Руслан. Общественни инспектор волаш а хиннав. Цудухьа вIалла тамаш яцар из коллективо укх балха хьожавар. Тахан гуш да из дарах коллектив гIалатъяьнна йоацилга.

ХIара дежурствах цхьацца керда хIама Iомаду инспектораша, тайп-тайпарча наькъа оамалаш йовз. ДукхагIа долча даькъе вай водителаш дог-цIена а дисциплина йолаш а нах ба. Шоашта моггача тайпара новкъостал деш ба уж ГАИ болхлошта. Цар а дика новкъост ва инспектор. ВIалла дицлуш вац Сапралиев Руслан цхьан сайрийна хинна вIашагIкхетар. Наькъа йисте латтар цхьа машина. Гуш дар капот хьалийилла, мотор дIаболабе ца могаш цхьа саг воаллалга. КIаьдвенна дежурствах мукъаваьнна воагIар Руслан. Бакъда, карагIдаланзар цунна новкъостал ца деш тIехвала. Мотор болх бе болабелча вайзар Руслана ше новкъостал даь саг. Из вар гIалгIай цIихеза йоазонхо Базоркин Идрис.

— ЦIаккха дицлургдац сона Идриса сайна аьнна баркал, — йоах Руслана.— Амма, нийслуш ба кхыбараш а.

19 августа аргIанарча дежурстве болаш менна вола водитель соцавир инспектораша. Саг цецвала хIама дар цунна машина дIалалла вIашIехьдалар. ХIаьта кхы а чIоагIа цецбаьлар уж. Назрановски района КРУ воккхагIвола ревизор Куркиев Назир шоашта вайзача. Ала йиш йий леладеш дар дсккха зулам долга из ховш ва цар аьнна? Цунна а из ховш ца хилча кхы хьанна ховргда из?

Цул дикагIа хьал долаш вацар Наьсар-Кертерча РДК директор Арсельгов Иоакъап а. Иштта я-кх цо къахьегамхошта гойташ йола «культура». Кхыча нарушителашта юкъера массал а даь уж нах белгалбаьхаб вай цхьавола саг ший бокъонаш йовза а йовзаш, хIаьта декхараш диц а долийташ волга гучадаккха. ВIалла дицдалийта йиш йоацаш закон да вай: социальни лагIашта лакхагIа ме латта саг декхараш дукхагIа долаш хила веза. ХIаьта цунгара дьнна гIалат чIоагIагIа бехктокхам болаш а хила деза. Куркиева а Арсельгова а гIулакхаш ГАИ болхлоша дика тоххаргда боагIача тайпара цар зулама мах а бергба.

— «ИIайхача» участкаш цаI я Назране переезд йола моттиг. — йоах Сапралиев Руслана. — Цхьабола водителаш вIалла кхетаргболаш бац шлагбаум стрелочника шийна болча сакъердама къовлаш йоацилгах. Бе-башха доапаш дехьа-сехьа бувл нарушителаш. ХIаьта ГАИ-с царна штраф тохар мара кхы деш хIама дац. Сона хетачогIа, цу тайпара дола доккха хатар хила тарлуш долча гIулакхах уголовни бехктокхаме оза боагIар уж водителаш.

— Соахка шун газета тIа цу хьакъехьара статья йийшар аз, — йоах дIахо Сапралиев Руслана, —цхьан юкъа из переезд дагаялла езаш дацар тхо. Цхьацца кхоачамбоацараш а дIадаьлар укхазара, оборудовани а тоайир. Вешта, тахан ший хиннача хьала дIатIакхоачаш латт переезд. (Инспектора Сапралиева ювцар соахка октябрь бетта «Сердалос» кепатеха «Шлагбаум дIайкъайлачул тIехьагIа» яха материал я). Бакъда, цу матернала цхьаккха тайпа жоп-м деннадац Назрановски райисполкомо а милице линейни отдело а.

— Доккха хIама да из-м, — йоах Белхароев Башира, — йоккхача городе цаI мара а яц переезд, из а сел каст-каста дIакъувлаш яц, хIаьта а укхаза сабарде вIашIехьдалац цхьаболча водителий. Геттара тамаш йолаш дуций нарушени ю дукхагIбола водителаш профессиональни шофераш хилар. Кхетаде хала дац района транспортни организацешка кхетам балара болх ледара лелабелга. Никъ массанена лаьрхIа ба, духхьал ГАИ инспектор «да» хинна биса йиш яц из. ХIара водитель порядок лелаеш а кхычарга из лелайиташ а хила веза. ХIана аьлча наькъа тIа харцо лелаеш вола саг вайна массанена халахетар дахьаш ва.

Ж. БОГАТЫРЕВ.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

ВЕДОМСТВАЙИ ПРЕДПРИЯТЕЙИ КУЛГАЛХОЙ ТЕРКАМГА!

Отопительни сезон хьатIайоагIаш хиларца дувзаденнен отопительни котельнешка шоай ханнахьа газ хьахецалга Iалашдара духьен 1987 шера 15 сентябре 10 сахьат дальчa «Грозгоргаз» ЭПУ центральни технически кабинете (Старопромысловски шоссе № 38) отопительни котельней газови боахама бехктокхаме болча нахаца инструктивни совещанi хургья.

Котельней газови боахама бехктокхаме болчарга хила деза шоаш цу газови боахама бехктокхаме хиларах долча приказа тIара выписка.

«Грозгоргаз» ЭПУ.

ДУВЛА ТХА ТИКА ТIА!

«Орбита» яхача тика тIа (пр. В. М. Ленина, 104) Днепропетровски радиозавода викало дакъа а лоацаш экраний диагоналагIа 51 а 61 а сантиметр боарам бола бос бола телевизораш йоххара-выставка хургья 12 сентябре кхаччалца.

«Янтарь Ц355 Д», «Весна Ц276 Д» яха полупроводниковий-интегральни телевизораш микросхемаши йоккхий гибридни микросборкаши юкъейоалаяь я.

Телевизораш потребительски параметраш дикка тоаяь я. Царна эшаш яц стабилизатораш.

Телевизорех йоахк электронни эIанараш шоаш нийсъеш йола лицензионни кинескопаш.

Йоххара-выставка йолча хана ехкача телевизорий гаранте ха 6 бетта кхы а йаьхъю. Из ха хул цхьа шун ах шун.

Тхо хьежаш да шуга «Орбита» яхача тика тIа!

БАХАЧА НАЬХЕИ ХЬАЬШИЙИ ТЕРКАМГА!

Грознерча фега гIоллa никъ бара йолча агенствос шуга дIахойт 1987 шера 1-ча сентябре денз Грознерча аэропортера дIайолхаш мел йолча самолетий рейсашта ткъаь итт ди хьалха денз авиабилет эца йиш йолга.

Мукъа моттигаш я Волгограде, Ростове, Краснодаре, Ставрополье, Одессе, Элисте йолхача самолеташка.

Кога гIирс эца!

«Промтовары» объединене тикашка бохкаш ба 60 процент мах лохбаь бола маIача наьхеи кхалнаьхеи кога гIирс.

Дувла тха тикашка: № 25 йолча — Южный рынок. №31 йолча — Роза Люксембург, ул. 50, № 79 йолча «Юбилейный» — Тухачевске ул.

«Промтовары» объединени.

ХЬАМСАРА ЭЦАРХОЙ!

Дувла тха № 32 йолча «Техника в быту» яхача тика тIа (Орджоникидзе пр. 77). Цун болхлоша шуга дохкаргда тайп-тайпара лоархIам бола электротовараш, модай лостамагIа хоза хьаяь бе-бе фасонаш йола люстраш, торшераш, плафонаш.

Тхо хьеж шуга тхоай тика тIа!

«Промтовары» объединени.

ТЕЛЕВИДЕНИ

9 СЕНТЯБРЬ
I ПРОГРАММА

7.00 — «90 минут».
8.35 — «ТIоми машари». Художественни фильм. 4.гIа сери. «Пьер Безухов».
10.10, 16.00, 17.25 — «Кердадараш».
16.15 — «В. И. Ленина Кремлера кабинети квартире-музей гIоллара телеэкскурси.
16.45 — «Город ашараш». Свердловскера передача.
17.30 — Болгаре телевидене программа.
18.30 — Футбол. Европа чемпионата хержа матч. СССР сборни — Франце сборни.
19.15 — «Тахан дунен тIа».
20.15 — «Хьай унахцIена хила безам бале». «Хи тIа салаIаара».
20.30 — «Аьшка пхьар». Телевизионни короткометражни художественни фильма премьера.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — Хоккей. «Канада кубок» 1.гIа ахфинала матч. Канадера передача.
23.50 — «Тахан дунен тIа».

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15 — Документальни фильм.
8.35, 9.35 — Информатикаи вычислительни техникаи лардаш. 10.гIа класс.
9.05, 13.15 — Немций мотт. Iомабу 1.гIа шу.
10.05 — СПТУ дешархошта. Астрономи.
10.35, 11.40 — Юкъара биологи. 9.гIа класс.
11.05 — В. И. Пророков. Советски изобразительни искусство.
12.10 — «Мост через всю жизнь». Художественни фильм. 2.гIа сери.
13.45 — «Кердадараш».
13.50 — «Бозбуачал доахка басараш». Советски яздархой фаьлгаш.
17.40 — «Кердадараш». (нохчий меттала).
17.45 — Киножурнал.
17.55 — «Орга» яхача альма наха оагIонашка гIолла (нохчий меттала).
18.10 — Документальни фильм.
18.30 — «Говзанчаш». Токарь Н. Чепурнов
18.40 — Мультфильм.
18.50 — «Нохч-ГIалгIайче». Информационни программа.
19.05 — «Художника сесага сурт.сибат». Художественни фильм.
20.30 — Еза атлетика. Дунен чемпионат. ЧССР-ра передача.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — Доазол дехьарча фильма экран «Солист». (Болгари).
22.40 — «Кердадараш».

10 СЕНТЯБРЬ
I ПРОГРАММА

7.00 — «90 минут».
8.35 — Хоккей. «Канадан кубок». 1.гIа ахфинала матч. Канадера передача.
10.35, 16.00, 17.10 — «Кердадараш».
16.10 — «Перестройка опыти проблемаши». Документальни фильмаш: «Юхавар духьа дIаваxар». «Бахима Гаджибеновайна къаьстта хетар».
17.15 — Артеке хинна Ергигсоюзни пионерий слет.
18.05 — Документальни фильм.
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — Хоккей. «Канада кубок». 2.гIа ахфинала матч. Канадера передача.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Отело ди Оливейра». Телевизионни художественни фильма премьера. (Бразили). 1.гIей 2.гIей сереш. Перерыв йолча хана (22.40) — «Тахан дунен тIа».

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15 — «ЧIоагIа цIера ала». Телевизионни документальни фильма премьера.
8.35 9.35 — Ванна гонахьара дуне. 1.гIа класс.
8.55 — «Бер». Iилма-довзийтаар фильм.
9.05, 13.35 — Испански мотт. Iомабу 1.гIа шу.
9.55 — «Цхьа нана массанена а». Iилма-довзийтара фильм.
10.05 — СПТУ дешархошта. Истори.
10.35, 11.40 — Физика. 7.гIа класс.
11.00 — В. Брюсова лирика.
11.30 — «Прибораш — Iилманна». Iилма-довзийтара фильм.
12.05 — «Пограничный пес Алый». Субтитрашца художественни фильм.
13.10 — Биологи. 7.гIа класс. Гизгаш.
14.05 — «Кердадараш».
14.10 — Киноафиша.
17.05 — «Кердадараш». (гIалгIай меттала).
17.10 — «Дин заме». Документальни фильм.
18.00 — «Кердадараш».
18.15 — Еза атлетика. Дунен чемпионат. ЧССР-ра передача.
18.45 — «Дешархо» (гIалгIай меттала).
19.15 — «Нохч-ГIалгIайче». Информационни программа.
19.30 — «УнахцIено» (нохчий меттала).
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!». «Ара, Бара. Пух». Мультипликационни фильм.
20.15 — «Болама кхерамзлен тIехьа».
20.20 — Ритмически гимнастика.
20.50 — Iилма-довзийтара фильм.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — Этта хьалаш бахьан долаш Наркоманецара къовсам.
22.35 — «ГIайре Бали». Телевизионни документальни фильм. Индонезера цхьан гIайренах
22.55 — «Кердадараш».

РАДИО

9 СЕНТЯБРЬ
СИЙЛАХЬЧА ОКТЯБРА 70 ШУ ДУЗАШ.
КЪУЛБАСЕДА ХIИРИЙЧЕН РАДИО ДИ.
«ВЕЖАРИЙ ЦХЬОАГIО».

6.40 — КПСС ЦК 1987 шера июньски Пленума соцамаш — вахаре. Пригородни района КПСС РК хьалхарча секретара А. Васильева беседа.
6.55 — 7.00 — Передачай программа.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.30 — 9.00 — «Городи горожанаши».
11.15 — 12.00 — Литературно-ашарий композици.
15.15 — «Микрофонаца республике гIолла».
15.35 — 15.45 — «Ден темаех» (нохчий меттала).
16.00 — Передачай программа. Хаоттам.
16.01 — Дунен халкъашта юкъера хьал (нохчий меттала).
16.15 — «Яздархой хан».
16.31 — «Перестройкан наькъагIа» «Победит» яхача Орджоникидзевски завода гIулакхаши проблемаши.
16.44 — 17.00 — «Iилма — производствана».
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — 18.40 — Хоамаш.

УКВ

19.00 — «Ашаргара ашарга». Концерт.
19.50 — Хьамсарча мехках дола иллеш.

10 СЕНТЯБРЬ

6.40 — «Юртара вахар» (гIалгIай меттала)
6.55 — 7.00 — Передачай программа.
8.15 — Республикански газетий обзор
8.30 — Ашараш.
8.40 — 9.00 — «Интернационализм — вай вахара закон» (гIалгIай меттала).
11.15 — Къамаьл дер районни радио. Шелковски районера передача.
11.30 — «Бехктокхама дефицит» (нохчий меттала).
11.45 — 12.00 — «Болхлой уйлаш».
15.15 — 15.30 — «Патриот» (нохчий меттала).

ХЬАМСАРА НОВКЪОСТИЙ!
ДIАДОЛАДАЬД 1988 ШЕРА
«СЕРДАЛО»
ГАЗЕТ ЯЗДАЙТАЛГА

Газет язду «Союзпечата» ерригача отделенешкеи агентствашкеи, предприятешкарча, учрежденешкарча, организацешкарча общественни уполномоченнеша.

Шера газет яздайтара мах 4 соми 8 кепиги ба. Из кхо ца деш, кхоаненга дехкаш тIехьа а ца доахаш, ханнахьа «Сердало» яздайта шоашта!

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместитела — 2-85-07; бехктокхама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-80-12, 2-54-04; промышленностеи транспортеи — 2-75-81, 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84, 2-90-66; культура — 2-64-75, 2-75-78; письмой — 2-85-64; машинописни бюро — 2-89-51; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря—2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-80-12, 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-75-81, 2-65-01; сельского хозяйства—2-90-66, 2-47-84; культуры — 2-64-75, 2-75-78; писем—2-85-64; машинописное бюро—2-89-51; корректорская—2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ00436. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 3201.